

**УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
БАКАЛАВРА**
на тему

"Розробка та шляхи реалізації міжнародного інвестиційного проекту
виробництва відновлювача азоту AdBlue на базі хімічного підприємства в
Україні "

Виконав: здобувач IV курсу,

групи МЕВ-16

Спеціальності 292 Міжнародні
економічні відносини

Сьоміч І.А.

Керівник: Лимонова Е.М., доцент

Дніпро
2020

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

Затверджую:

Зав. кафедри: Задоя Анатолій
Олександрович, доктор економічних наук, професор

“ ____ ” _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ **на кваліфікаційну роботу здобувачу** **Сьоміч Ірині Андріївні**

1. Тема роботи: «Розробка та шляхи реалізації міжнародного інвестиційного проекту виробництва відновлювача азоту AdBlue на базі хімічного підприємства в Україні»

2. Керівник роботи: Лимонова Ельвіна Миколаївна, доцент
Затверджені наказом від " ____ " _____ 20__ р., № _____

3. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 31.05.2020

4. Цільова установка та вихідні дані до роботи: аналіз розвитку економіки України у розрізі світових тенденцій і вітчизняних реалій та розробка міжнародного інвестиційного проекту для підприємства хімічної галузі.

5. Зміст роботи (перелік питань, які належить розробити):

- проаналізувати економіку та особливості економічного розвитку України;
- провести експортно-імпортний аналіз товарної та географічної структури України за останні декілька років;
- визначити загальну заборгованість України за зовнішніми позиками;
- спрогнозувати майбутні перспективи розвитку української економіки;
- обґрунтувати форми та способи здійснення інвестицій для міжнародного проекту;
- дослідити конкурентне середовище у сфері реалізації інвестиційного проекту;
- обчислити додаткові місця для виробничого персоналу та встановити заробітну плату;
- розрахувати основні показники від реалізації проекту.

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали, посада)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	Лимонова Е. М., доцент	15.03.2020	29.03.2020
Розділ 2	Лимонова Е. М., доцент	25.03.2020	10.04.2020
Розділ 3	Лимонова Е. М., доцент	10.04.2020	12.05.2020

7. Дата видачі завдання _____

8. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
	Розділ 1. Економіка України: динаміка макроекономічних показників та перспективи розвитку	01.04.2020	29.03.2020
	Розділ 2. Місце та роль економіки України у міжнародних економічних відносинах	15.04.2020	10.04.2020
	Розділ 3. Економічна доцільність щодо реалізації міжнародного інвестиційного проекту	15.05.2020	12.05.2020
	Подання завершеної роботи	01.06.2020	30.05.2020

Здобувач

підпис

прізвище, ініціали

Керівник кваліфікаційної роботи

підпис

прізвище, ініціали

АНОТАЦІЯ *

Сьоміч І.А. Розробка та шляхи реалізації міжнародного інвестиційного проекту «виробництва відновлювача азоту AdBlue» в Україні.

У роботі проведено дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку економіки України за останні декілька років. В процесі дослідження виявлено, що проблеми міжнародного інвестування в Україні потребують застосування системного підходу, визначення кола основних питань та кроків для створення сприятливого інвестиційного клімату та розвитку галузей промисловості за участю іноземних інвестицій. Таким чином, це створює неабияку потребу для залучення іноземних інвестицій. У дипломній роботі розроблено міжнародний інвестиційний проект з виробництва відновлювача азоту AdBlue шляхом створення спільного підприємства українським та латвійським інвестором на території України. Наведені розрахунки потреби в інвестиційних ресурсах, обґрунтовано економічну доцільність та технічну можливість будівництва об'єкта, а також проведено розрахунки основних показників, які дали змогу оцінити інвестиційну привабливість запропонованого проекту.

Ключові слова: AdBlue, інвестиційний клімат України, NPV, термін окупності інвестиційного проекту.

SUMMARY

Somich I.A. Development and ways of implementation of the international investment project "production of AdBlue nitrogen reductant" in Ukraine.

The paper studies the current state and trends of Ukraine's economy in recent years. The study revealed that the problems of international investment in Ukraine require a systematic approach, identifying a range of key issues and steps to create a favorable investment climate and the development of industries with foreign investment. Thus, it creates a great need to attract foreign investment. The paper develops an international investment project for the production of nitrogen reductant AdBlue by establishing a joint venture between Ukrainian and Latvian investors in Ukraine. The calculations of the need for investment resources are given, the economic feasibility and technical feasibility of the construction of the object are substantiated, as well as the calculations of the main indicators that allowed to assess the investment attractiveness of the proposed project.

Key words: AdBlue, investment climate of Ukraine, NPV, payback period of the investment project.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: ДИНАМІКА МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	10
1.1. Аналіз макроекономічних показників України	10
1.2. Перспективи розвитку економіки України	21
РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ ТА РОЛЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ	27
2.1. Аналіз експортно-імпортних операцій України на сучасному етапі	27
2.2. Оцінка інвестиційної привабливості економіки України	33
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ	40
3.1. Призначення і застосування продукту AdBlue. Економічна доцільність та технічна можливість будівництва об'єкта	40
3.2. Дослідження конкурентного середовища у сфері реалізації інвестиційного проекту	45
3.3. Обґрунтування ефективності інвестицій	48
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57

ВСТУП

На сьогодні, за умов швидкого розвитку та поширення технологій по всьому світу, вже досить звичайною річчю є велика кількість автомобілів на дорогах кожної країни, постійна зміна, виготовлення та запровадження все новіших їх моделей до використання. Однак, окрім багатьох переваг даних транспортних засобів є один головний недолік – це забруднення атмосферного повітря довкола, що власне і є причиною безлічі людських хвороб, які можуть мати летальний результат. Крім цього, викиди в атмосферу такого характеру спричиняють утворення парникового ефекту, що, як відомо, є надзвичайно небезпечним природним явищем в атмосфері планети, під час якого енергія відбитих від поверхні Землі сонячних променів не може повернутися у космос, за рахунок її утримання молекулами різноманітних газів, і як наслідок, відбувається підвищення температури поверхні Землі. Таким чином, це може призвести або до всесвітнього потепління клімату, або до процесу танення полярних льодових шапок, що змусить піднятися на 2-3 метри рівень Світового океану, після чого найбільш заселені ділянки суходолу світу будуть затоплені. Тобто, два перелічених наслідки від парникового ефекту можна цілком назвати глобальною катастрофою.

Взагалі, на планеті Земля населення використовує приблизно 1 млрд. автомобілів. У середній кількості, враховуючи пробіг автомобіля як 15 тис. км на рік, кожним автомобілем спалюється 2 т палива, а при цьому приблизно 26-30 т повітря, з них - 4,5 т кисню, що є більше річної потреби людини у 50 разів.

Що стосується України, багато екологічних організацій та медичних працівників висловлюють занепокоєння щодо стану атмосферного повітря по всій території країни.

Для вирішення екологічних проблем такого типу є рішення – забезпечення більш жорстких норм у конструкціях двигунів автомобілів. У світі існують певні екологічні стандарти, які мають назву «Євро» та в залежності від ступеня жорсткості вимог, були запроваджені їх рівні від «Євро-1» до «Євро-6».

Україна прийняла стандарт «Євро-3» у 2013 році, у наступному році – «Євро-4», а починаючи з 1 січня 2016 року був запроваджений «Євро-5».

Саме з точки зору проблеми забруднення атмосферного повітря автомобільними двигунами в Україні, на даний період часу постає актуальність теми розробки та вироблення нових технологій очищення вихлопних газів безпосередньо на території України.

У даній дипломній роботі розглянуто такий хімічний продукт як AdBlue та шляхи його реалізації на базі українського хімічного підприємства ПАТ «ДніпроАзот». Сама собою рідина AdBlue є розчином технічно чистої сечовини (32,5%) в демінералізованій воді (67,5%) і застосовується в якості додаткової робочої рідини в дизельних двигунах, із застосуванням технології SCR (селективної каталітичної нейтралізації). Авторські права на AdBlue належать Асоціації Автомобільної Промисловості Німеччини (VDA). Безпосередньо на території України, поки що існує лише один сертифікований виробник з придбаною ліцензією від німецької компанії з виробництва AdBlue – це ООО “CrossChem Киев”.

Саме тому, актуальність теми дослідження не викликає сумніву і має відповідну, як теоретичну, так і практичну значимість.

Метою роботи є аналіз розвитку економіки України у розрізі світових тенденцій і вітчизняних реалій та розробка міжнародного інвестиційного проекту для підприємства хімічної галузі.

Для досягнення цієї мети було визначено наступні завдання:

- проаналізувати економіку та особливості економічного розвитку України;

- провести експортно-імпортний аналіз товарної та географічної структури України за останні декілька років;
- визначити загальну заборгованість України за зовнішніми позиками;
- спрогнозувати майбутні перспективи розвитку української економіки;
- обґрунтувати форми та способи здійснення інвестицій для міжнародного проекту;
- дослідити конкурентне середовище у сфері реалізації інвестиційного проекту;
- обчислити додаткові місця для виробничого персоналу, встановити заробітну плату;
- розрахувати основні показники від реалізації проекту.

Об'єкт дослідження – розробка та визначення шляхів реалізації міжнародного інвестиційного проекту на підприємстві хімічної галузі.

Предмет дослідження – є теоретичні положення, науково-методичні та практичні аспекти оцінки інвестиційної привабливості підприємства хімічної галузі України.

Методи дослідження становлять фундаментальні положення сучасної економічної теорії. У роботі використано наступні методи: системний підхід – для різнобічного розгляду та аналізу в контексті функціонування національної економіки країни; структурний аналіз – для дослідження структури експортно-імпортової діяльності України; графічний – для наочного відображення ключових показників та результатів функціонування досліджуваних механізмів в динамічному розрізі; кореляційно-регресивний аналіз – для визначення наявності і ступеня взаємозв'язку між процесами в межах досліджуваних механізмів та загальних соціально-економічних тенденцій розвитку України.

Практична значущість роботи полягає у шляхах розробки відновлювача азоту AdBlue на базі українського хімічного підприємства ПАТ

«ДніпроАзот», у ефективності запроваджених робіт та витрат на інвестиційний проект, у фінансовому впливі на темпи зростання і розвитку вітчизняної економіки.

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: ДИНАМІКА МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

1.1. Аналіз макроекономічних показників України

Розгляд та встановлення основних індикаторів стану економіки України на сучасному етапі розвитку слід розпочати з показника ВВП, оскільки це один з найбільш важливих факторів розвитку країни. Даний показник, як відомо, характеризує вартість кінцевих продуктів та послуг на ринку певної країни, які були виготовлені протягом року у кожній із сфер економічної діяльності країни з метою подальшого використання, експортної діяльності та накопичення.

Необхідно відзначити, що в період після 2013 р. відмічалось зниження кількості номінального ВВП. До 2013 р. даний показник складав 180 млрд. дол. Основні причини такого зниження – війна торгового характеру з російською Федерацією, внаслідок чого відсутність територій Луганської та Донецької областей з промисловими комплексами, коливання цін на міжнародних ринках.

Номінальний ВВП за 2015 р. зменшився до показника 90,6 млрд.дол. Це на 50,5 % менше від аналогічного показника за 2013 р. Така тенденція відображає фундаментальну кризу в українській економічній сфері. Протягом 2016-2017 рр. спостерігався зріст номінального ВВП до позначки 112,3 млрд.дол. Також, відповідно до даних Держстату, відмічалася позитивна динаміка у змінах реального ВВП: у 2016 р. даний показник зріс на 2,4 %, а у 2017 р. на 2,5 %. Збільшення номінального ВВП спричинилося змінами грошово-кредитної політики, що, у свою чергу, призвело до посилення інфляції та дало стимул до споживання через фінансування видатків держави [1, с.41].

У період 2018 р., відповідно до даних Держстату, номінальний ВВП зріс та досяг позначки 130,8 млрд.дол. У порівнянні з аналогічним показником 2017 р., даний показник збільшився на 18,7 %. Зростання відбулося по причинах:

- отримання зовнішніх запозичень на суму 112,2 млрд. грн.;
- внутрішні запозичення склали 177,3 млрд. грн.;
- завдяки врожайності відбулося зростання АПК на 33 млрд. грн.;
- через вплив інфляційних чинників відбулося зростання товарообігу на 286,3 млрд. грн. [2].

Більш наочно продемонструвати динаміку ВВП країни за період 2010-2018 рр. можна за допомогою наступного графіка (рис.1.1) [2]:

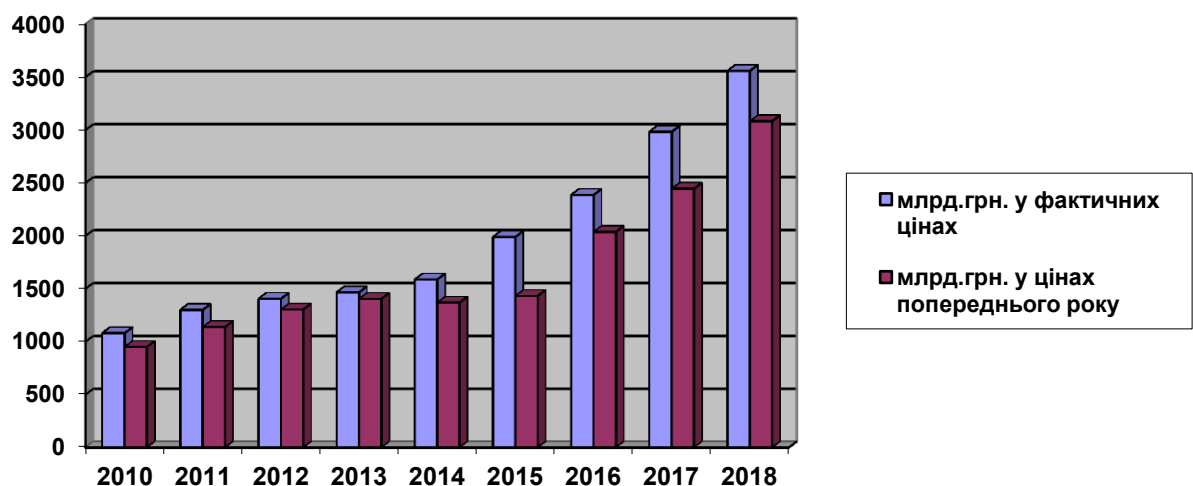

Рис. 1.1. Динаміка ВВП за період 2010-2018 рр., млрд. грн.

Таблиця 1.1

Порівняльна таблиця ВВП України

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ВВП(у поточних цінах), млрд. дол.	136,1	163,2	175,8	183,3	133,5	91,0	93,3	112,2	130,8
ВВП(у постійних цінах 2010 р.), млрд. дол.	136,1	143,5	143,8	143,8	134,3	121,1	124,0	127,1	145,1
ВВП(у постійних	1079,4	1138,3	1141,0	1140,8	1066,0	961,8	984,0	1008,6	1091,6

цінах 2010 р.), млрд. грн.									
ВВП(у поточних цінах), млрд. грн.	1079,4	1299,9	1404,7	1465,2	1586,9	1988,6	2383,2	2982,9	3558,7
ВВП-дефлятор(до базового року)	100	114,2	123,1	128,4	148,9	206,7	242,2	295,7	115,4
ВВП, річне зростання, %	4,2	5,5	0,2	0	-6,6	-9,8	2,3	2,5	3,3

Відповідно до даних, приведених у таблиці, відмічається різке падіння курсу гривні відносно долара за 2014-2015 рр. Також дані ВВП у цінах 2010 р. вказують, що у 2017 р. національній економіці України не вдалося досягнути рівня, який спостерігався у 2010 р.

Показники ВВП на душу населення за період 2010-2018 рр. відображені у наступній таблиці (табл. 1.2) [3]:

Таблиця 1.2

ВВП на душу населення за період 2010-2018 рр.

	грн.	дол. США	Населення
2010	23 603,6	2 974,4	45 865
2011	28 813,9	3 570,8	45 693
2012	30 912,5	3 856,8	45 577
2013	31 988,7	4 030,3	45 483
2014	35 834,0	3 014,6	43 722
2015	46 210,2	2 115,4	42 836
2016	55 853,5	2 185,9	42 668
2017	70 224,3	2 640,3	42 477
2018	84 192,0	3 095,2	42 269

Урядовці часто порівнюють національну українську економіку з економічними показниками успішних країн, які раніше входили до числа бідних, однак реальність є такою, що Польща, Білорусь та інші країни давно вирушили на декілька кроків уперед, тому виступати у якості суперника та конкурента по відношенню до капіталу і ринків Україна в найближчому часовому періоді не в змозі. На сучасному етапі розвитку сформувалася

ситуація, при якій економіку України більш доцільно зіставляти та порівнювати із країнами Африки та іншими державами третього світу на економічній карті світу (рис.1.4) [4, с.183].

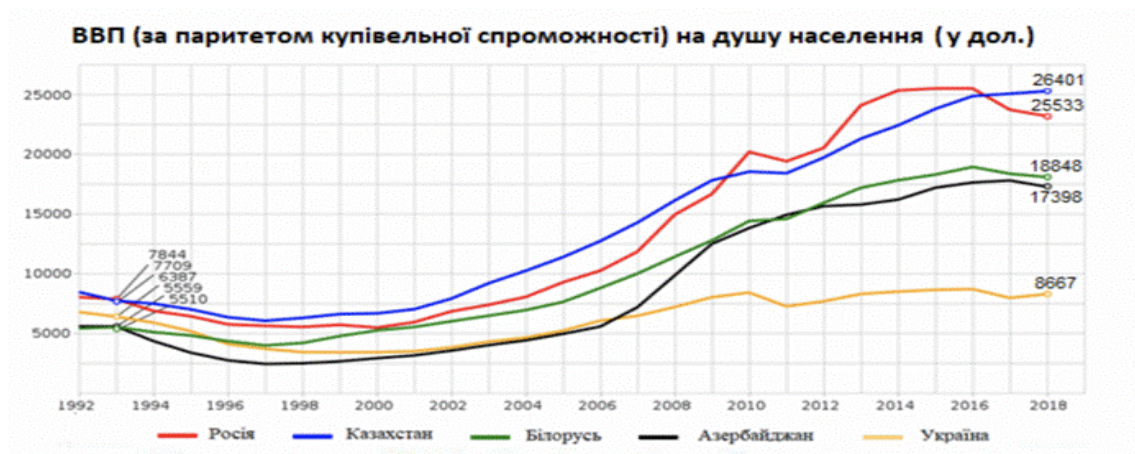

Рис.1.4. Порівняння ВВП на душу населення України та інших країн

Проаналізувавши дані ВВП за період 2010–2018 рр., можна спостерігати дисбаланс між рівнем номінального ВВП, вираженим у державній валюті (зріст) та в доларовому еквіваленті до національної валюти (зниження). Розглянувши показники реального ВВП, відмічається падіння рівня виробництва, таким чином незбіжність зростання показника гривневої валюти номінального ВВП можна пояснити інфляційними процесами (рис.1.5).

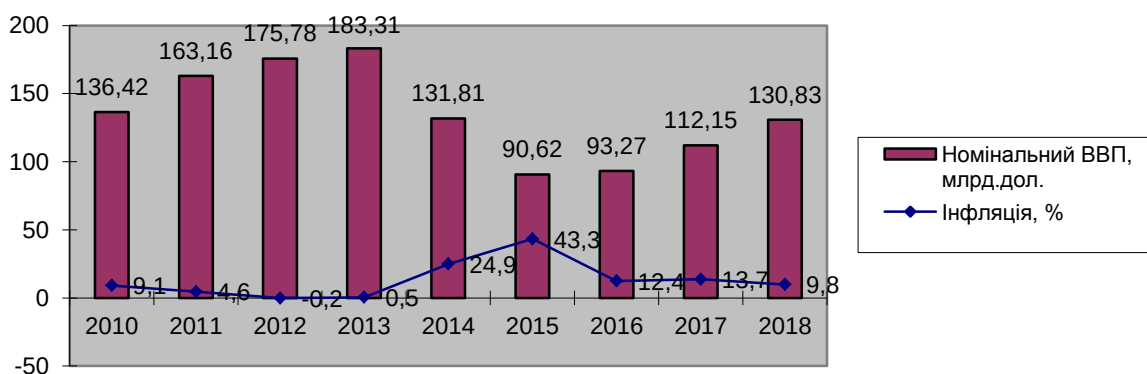

Рис.1.5. Динаміка номінального ВВП та рівень інфляції за період 2010–2018 рр.

Необхідно відзначити той факт, що інфляційні явища за аналізований період можна поділити на такі етапи:

1) швидкий темп у переході інфляції у 2014-2015 рр. до гіперінфляції, що був зумовлений наступними причинами: втрата потужних економічних регіонів, здійснення неефективної державної політики, нарощення дефіциту бюджету, зменшення надходжень доходів, зростання державних витрат, відсутність інвестицій. Результат – неспинна емісія, показники темпів інфляції у 2014 р. - 24,9 %, у 2015 р. – 43,3 %;

2) проведення політики утримання через страх появи неконтрольованої інфляції. Результат - зменшення інфляції у 2017 р. до 13,7 %, у 2018 р. – до 9,8 %. В результаті сформувався дефіцит державної валюти на внутрішньому ринку. Цим самим керівництво країни призвело до суттєвого зниження ділової активності.

Підвищення мінімальної заробітної плати штучним шляхом у 2017 р. вдвічі та у 2018 р. на 16,3 % при цьому без покращення та суттєвих змін виробництва призвело у результаті до зростання середніх витрат підприємств, що, у свою чергу, виступає головним фактором для інфляції витрат (рис.1.6) [5].

Рис.1.6. Динаміка реального ВВП та рівня інфляції в Україні протягом періоду 2010-2018 рр.

Також відчутні негативні наслідки для економіки країни спричинила різниця між інфляцією та реальним ВВП, що добре прослідковується на рис.1.6. Збільшення цінового рівня стало вигідним лише для Уряду країни, оскільки через процеси інфляції він виконував показники надходжень до

державного бюджету. В цей час, через нестача ділової активності та збільшення собівартості підприємств потрапили до складної ситуації з точки зору фінансових показників.

За даними Мінфіну середня заробітна плата в Україні у січні 2020 року склала 10727 грн. Завдяки рис.1.8. можна прослідкувати середню заробітну плату по регіонах в такий самий період часу (рис.1.8) [3]:

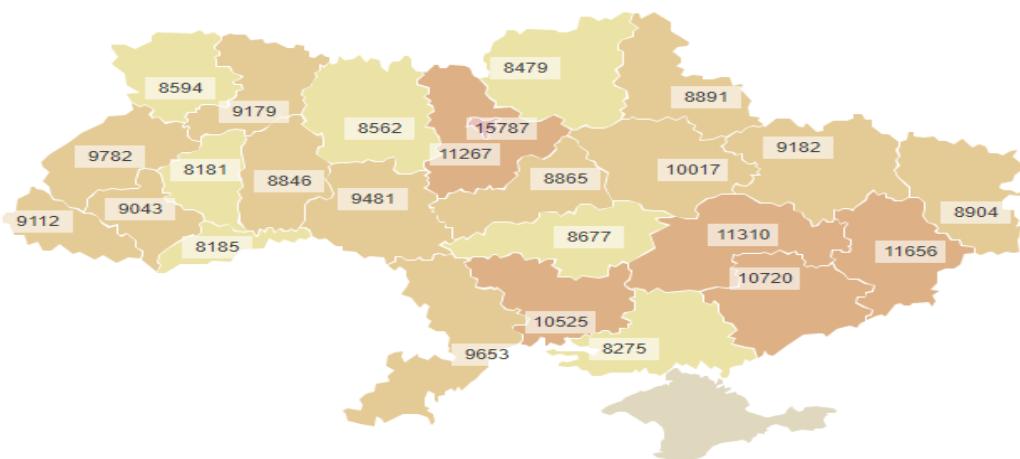

Рис.1.8. Середня заробітна плата по регіонах України у січні 2020

З метою реалізації економічної політики Україна використовує різні засоби і механізми регулювання підприємницької діяльності. До головних засобів процесу регулювання діяльності суб'єктів господарювання належать: ліцензування, патентування і квотування, сертифікація та стандартизація, застосування нормативів та лімітів, регулювання цін і тарифів, надання інвестиційних, податкових та інших пільг, надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій [6].

Щодо податкової системи, в Україні діє 135 платежів після прийняття Податкового кодексу. До платежів належать загальнодержавні та місцеві податки та збори. Основними з них є податок на додану вартість (20%), податок на прибуток підприємств (18%), податок на доходи фізичних осіб (18%), єдиний соціальний внесок (22%), військовий збір (1,5%), акцизний податок (розраховується залежно від виду ставки) та інші [7].

Що стосується облікової ставки Національного Банку України, її динаміку можна прослідкувати в наступній таблиці (табл.1.3) [8]:

Таблиця 1.3

Рівень облікової ставки Національного банку 2018-2020р.р.

Період	% річних
2020 рік	
з 13.03	10,0
з 31.01	11,0
2019 рік	
з 13.12	13,5
з 25.10	15,5
з 06.09	16,5
з 19.07	17,0
з 07.06	17,5
з 15.03	18,0
2018 рік	
з 14.12	18,0
з 26.10	18,0
з 13.07	17,5
з 25.05	17,0

Подальшим кроком аналізу вітчизняної економіки є діагностика платіжного балансу. Як правило, платіжний баланс являє собою досить важливий для країни індикатор, який представляє наявність та стан відносин у торговій сфері між резидентами й нерезидентами держави та показую ступінь насиченості іноземною валютою економіки певної країни.

Прослідкувати динаміку зведеного платіжного балансу за час 2013-2018 рр. можна за допомогою графіку (рис.1.9) [9].

Рис. 1.9. Динаміка зведеного платіжного балансу протягом 2013-2018 рр., млрд. дол.

Згідно із представленим графіком, у 2014 р. можна спостерігати значне зниження по зведеному балансу на суму 13,3 млрд. дол. Така динаміка сформувалася через вплив капіталу на 9,1 млрд. дол. та нестачу поточного рахунку. Аналогічний вплив капіталу можна було спостерігати у 2009 р., він складав 13,7 млрд. дол., що стало результатом міжнародної економічної кризи.

Протягом 2016-2018 рр. спостерігається сальдо зведеного балансу з позитивним значенням. Це технічний ефект надходження коштів від банківських установ іноземного походження: 2,2 млрд. дол. (67 % від загального обсягу прямих іноземних інвестицій у 2016 р.) склало надходження прямих інвестицій до сфери банківської діяльності. Протягом періоду 2017–2018 рр. профіцит у платіжному балансі став результатом надходження запозичень ззовні, що слід повернути з певними відсотками. В цілому, відповідно до підрахунків, у період 2017 р. прямі іноземні інвестиції склали 2,2 млрд. дол., а у 2018 р. - 2,4 млрд. дол.

Таким чином, бачимо, що навіть на час 2018 р. Уряд не зміг подолати наслідки 2014 р., використовуючи тільки механізм фінансування, отриманий від міжнародних кредиторів, який є хибним [10, с.54].

Проаналізуємо також загальну заборгованість держави за позиками ззовні і невиключеними відсотками, оскільки даний показник також характеризує рівень економічного росту країни [8].

Таблиця 1.4

Загальний валовий зовнішній борг України, млн. дол.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Сектор загального державного управління	29 922	32 884	35 959	36 495	38 886	40 128
Центральний Банк	1 755	2 176	6 743	6 242	7 438	7 938
Інші депозитні корпорації	22 555	18 752	12 823	8 966	6 228	5 797
Інші сектори	76 642	62 228	53 581	52 207	53 347	51 430
Прямі інвестиції: міжфірмовий борг	11 185	9 257	8 562	8 614	9 552	9 414

Згідно інформації, бачимо зріст зовнішнього боргу державного внутрішнього сектору у 2018 р. на 3 млрд. дол. і його стан - 48,1 млрд. дол. (36,9 % від ВВП). Відбулося зниження суми зобов'язань приватного сектору загалом на 2,5 млрд. дол. до рівня 66,6 млрд. дол. (51,1 % від ВВП). На завершення 2018 р. зросла сума зовнішньої заборгованості сектора загального національного управління на 1,8 млрд. дол. (40,1 млрд. дол., що складає 30,8 % ВВП). Таке зростання було зумовлене наступними чинниками: чисті залучення шляхом установлення єврооблігацій на суму 1,3 млрд. дол., залучення за кредитними послугами Світового банку та Європейського Союзу на 1 млрд. дол., платежі за кредитними послугами у сумі на 0,4 млрд. дол.

Четвертий транш МВФ склав 1,4 млрд. дол. За рахунок цього відбулося зростання боргу іноземним кредиторам на 1,2 млрд. дол. Таким чином на

завершальному етапі 2018 р. зовнішні зобов'язання складали 7,9 млрд. дол. (6,1 % від ВВП), а виплати за кредитними послугами МВФ нараховували 0,2 млрд. дол. [11, с.50].

Зовнішня заборгованість інших організацій форм депозитного обслуговування на кінцеві терміни 2018 р. становили 5,8 млрд. дол. (4,4 % від ВВП). Інші галузі за останній квартал 2018 р. знизили свій стан заборгованості на 2,1 млрд. дол. і безпосередньо, зовнішній борг їхньої частини складав 51,4 млрд. дол. (39,4 % від ВВП). Така динаміка була зумовлена наступними факторами: скорочення розмірів боргу за кредитними послугами у торговій сфері на 1,7 млрд. дол., зниження величини боргу щодо кредитів на суму 0,3 млрд. дол. Щодо обсягів простроченої заборгованості реального сектора, то на завершуючий етап 2018 р. вони збільшилися на 0,5 млрд. дол. і досягли відмітки 22,4 млрд. дол. (17,2 % ВВП). Міжфірмовий борг підприємств, які знаходяться у прямому інвестуванні, досягнув розміру 9,4 млрд. дол. (7,2% ВВП), тобто відбулося його зниження на 0,4 млрд. дол.

Таким чином, можна сказати, що загальна динаміка заборгованості інших економічних секторів мала тенденцію до зниження (на 2,5 млрд. дол.) і досягла розміру 60,8 млрд. дол., що становить 46,7 % ВВП. Зобов'язання національного сектора, що повинні бути погашені за наступні 12 місяців, зменшився на 1,7 млрд. дол. і досягли відмітки 3,9 млрд. дол. Така динаміка відбулася, в основному, через майбутні виплати за Облігаціями зовнішньої державної позики (на 1,4 млрд. дол.) [12, с.49].

За три квартали 2019 р. український валовий зовнішній борг складав 119,9 млрд. дол., тобто відбулося зростання даного показника, відносно 2018 р., на 5,3 млрд. дол. (на 4,6 %).

Згідно інформації МФУ, на кінець 2019 р. державний та гарантований державою борг становив 1 998,3 млрд. грн. [3].

Відповідно до даних, представлених у таблиці, бачимо, що загальна сума державного боргу на кінець 2019 р. мала позитивну динаміку, тобто спостерігається її зниження на 170,5 млрд. грн. У загальній сумі державного

боргу можна відмітити скорочення зовнішнього боргу та зростання суми внутрішнього, у порівнянні з 2018 р.

Таблиця 1.5

Державний борг України [3]

	2015		2016		2017		2018		2019	
	млрд . дол.	млрд. грн.	млрд . дол.	млрд. грн.	млрд . дол.	млрд. грн.	млрд . дол.	млрд. грн.	млрд . дол.	млрд. грн.
Загальна сума державного боргу	65,5	1572,2	71	1929,8	76,3	2141,7	78,3	2168,6	84,4	1998,3
Зовнішній борг	43,4	1042,7	45,6	1240	49	1375	50,5	1397,2	48,9	839,1
Внутрішній борг	22,1	529,5	25,4	689,7	27,3	766,7	27,9	771,4	35,5	1159,2

За прогнозом виплати внутрішнього державного боргу складають 293,14 млрд. грн. Виплати за зовнішнім боргом у першому кварталі 2019 р. становили 32,52 млрд. грн., у другому – 50,9 млрд. грн., у третьому – 58,73 млрд. грн. і в четвертому – 10,38 млрд. грн. [1, с.61]

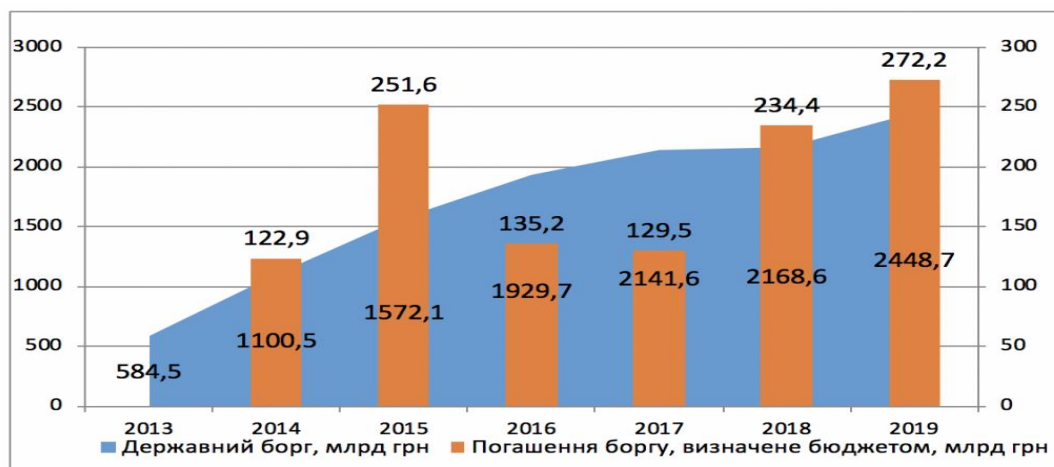

Рис. 1.11 Державний борг та суми його погашення протягом 2013-2019 рр., млрд. грн.

Графік виплат за державним боргом є досить напруженим. Для покриття потреб фінансового характеру у повній мірі, Уряду країни необхідно буде виконувати наступні умови: розміщення євробондів, активне залучення ресурсів на національному ринку. Високими є розміри

нових ринкових запозичень, а також відмічається не досить сприятливий розклад подій на міжнародних ринках боргового капіталу.

З кожним роком Україні буде все складніше обслуговувати борги, оскільки на сьогоднішній день держава приймає запозичення не з метою реструктуризувати ті зобов'язання, які були взяті раніше, а з метою подальшої модернізації та розвитку соціальних умов та економічних відносин в країні [13, с.112].

1.2. Перспективи розвитку економіки України

Щодо подальшого розвитку економіки України, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України надало доволі оптимістичний прогноз.

Експерти передбачають, що у 2020 р. зріст ВВП складе 3 %, у 2021 р. - 3,5 %, у 2022 р. – 4 %. Що стосується динаміки номінального ВВП, прогнози на 2020 р. становлять 4 609,6 млрд. грн., у 2021 р.– 5 173,2 млрд. грн., у 2022 р. – 5 759 млрд. грн. Однак, необхідно зазначити, що відповідно до думки аналітиків у прогностичному періоді слід також очікувати зростання цін споживчого типу на рівні 7,6 % у 2020 р., 6,8 % у 2021 р. та на 6% у 2022 р.

Експортні та імпорتنі операції з товарами та послугами протягом 2020-2022 рр. будуть мати позитивну динаміку. У 2020 р. зростання експорту буде становити 3,5 %, а імпорту – 4,5 %, у 2021 р. – 2,1 % та 5,2 %, у 2022 р. - на 3,8 % та 5,6 %, відповідно.

Один із прогностичних показників, за яким протягом 2020-2022 рр. буде спостерігатися зниження, - рівень іноземних інвестицій: 2020 р. – на 2,8 млрд. дол., 2021 р. – 3,2 млрд. дол., 2022 р. - на 3,5 млрд. дол. [14, с.24].

Головні прогностичні показники економічного характеру на період 2020-2012 р., згідно з прогнозуванням Міністерства економічного розвитку та торгівлі, відображені у наступній таблиці (табл. 1.6) [15]:

Таблиця 1.6

Основні економічні показники на період 2020-2022 рр.

Показник	2020	2021	2022
Номінальний ВВП, млрд. грн.	4 609,6	5 173,2	5 759,0
Реальний ВВП (річна зміна у %)	3	3,5	4
Експорт товарів та послуг (річна зміна у %)	3,5	2,1	3,8
Імпорт товарів та послуг (річна зміна у %)	4,5	5,2	5,6
Прямі іноземні інвестиції, млрд. дол.	2,8	3,2	3,5
Курс долара США	29,18	30,10	30,80
Інфляція, %	7,6	6,8	6
Середня заробітна плата, грн.	11 852	13 205	15 000
Рівень безробіття, %	8,4	8,2	7,9
Золотовалютні резерви НБУ, млрд. дол.	20,5	20,1	21
Державний та гарантований державою борг, млрд. грн.	2 478,8	2 572,7	2 764,8

Відповідно до думки експертів, за даний період найважливішими ризиками ззовні стане посилення гібридних загроз національній безпеці, але з часом воно буде знижуватися: у 2020 р. 9 балів із 16 можливих, у 2021 р. та 2022 р. – 7 балів. Також загрозу буде становити нестача зовнішнього фінансування, зменшення можливостей доступу до міжнародних ринків капіталу, дефіцит зовнішнього фінансування, зменшення спроможностей доступу до кредитів на міжнародному рівні, а також згортання іноземними компаніями інвестиційних планів.

Щодо внутрішніх ризиків для української економіки, то ними стануть наступні: підвищений рівень корупції, постійне збільшення трудової міграції, дефіцит швидкості у проведенні економічних реформ тощо.

Національний банк України висуває прогноз розвитку економіки України, відповідно до якого у 2020 р. слід очікувати зростання ВВП на 3 %, у 2021 р. - 3,2 %. Відповідно до думки експертів Світового банку, прогноз зростання ВВП в Україні у 2020 р. становить 3,4 %, а у 2021 р. – 3,8 %.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) очікує зростання економіки України на 3,5 % ВВП у 2020 р. [16].

Департамент економічної стратегії та макроекономічного прогнозування розробив наступні сценарії розвитку економіки України в перспективі, а саме:

1. Першим сценарієм, по суті, є основа, що полягає у встановленні і впровадженні реформ. Заплановані реформи затверджені у Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 р., де мають місто бути експортна стратегія, стратегія подолання бідності, стратегія розвитку малого і середнього підприємництва.

Тобто, головними установами економічної діяльності за правилами сценарія №1 мають стати:

- зростання попиту на товари українського експорту, якщо динаміка розвитку основних торговельних партнерів зросте;
- залишення зростання на помірному ступені середньорічних цін на товарних ринках світового рівня;
- розширення та диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків, укладання угод щодо функціонування зон вільної торгівлі з окремими країнами;
- функціонування Експортно-кредитного агентства, що сприятиме переходу до виконання експортних операцій у науковій сфері, а саме здійснення експорту інноваційної продукції задля безперервного розвитку держави;
- удосконалення інвестиційного клімату, процеси регулювання і розвитку підприємництва;
- впровадження нових стандартів виробництва з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції в умовах необхідності освоєння ринків Європейського союзу;
- виконання державного оборонного замовлення з метою забезпечення послідовного переозброєння Збройних Сил та інших військових формувань на нові зразки озброєння та військової техніки;
- активізація процесів приватизації, оновлення та оптимізація системи державного управління підприємствами;

- проведення активної політики зайнятості для прискорення повернення безробітних до трудової діяльності, створення умов для зниження рівня неформальної зайнятості тощо [17].

Економічне зростання у 2020-2021 рр. за базовим сценарієм забезпечуватиметься, головним чином, за рахунок розширення внутрішнього попиту, як споживчого, так і інвестиційного, що буде схвалюватися Урядовою політичною діяльністю, яка буде направлена на заохочення інвестиційної активності суб'єктів господарювання.

Внесок інвестиційної складової ВВП (ВНОК) прогнозується за 2020-2021 рр. в середньому на рівні 1,6 відсоткового пункту при її зростанні в середньому на 9,2 % щорічно.

Вартісний обсяг експорту товарів та послуг у 2020-2021 рр. планується до збільшення в середньому на 8,7 % щорічно. В організації експорту кардинальних зрушень не планується до виконання, але експорт продуктів, які було створено із застосуванням середньо-високого та високого рівня технологій, буде збільшуватися.

Взагалі, об'єм вартісних обсягів імпорту товарів та послуг кожного року буде мати тенденцію до збільшення у середній мірі на 8,5%. Враховуючи це, підвищення кількості інвестиційного імпорту буде давати змогу знизити залежність економіки України від критичного імпорту, а також підняти рівень конкурентоспроможності товарів та послуг українського виробника.

За прогнозами, у 2021 р. реальне збільшення ВВП у незначній мірі перевищить докризовий рівень і буде складати 101,6 % до рівня 2013 р. при збільшенні у 2020-2021 рр. в середньому на 3,6 % щорічно.

У той самий період, показники розвитку окремих сфер економіки, все ще демонструватимуть відставання від докризового рівня. Це стосується зовнішньоторговельної діяльності та показників виробничої сфери [18].

2. Метою розробки сценарію №2 було встановлення додаткових ефектів, що можуть утворитися в економічній сфері через втілення реформ

складного рівня, а саме податкової та земельної реформ, а крім цього, й через бюджетну вартість даних дій.

У другому сценарії проблемним питанням залишатимуться лише показники зовнішнього сектору, оскільки всі інші прогнозовані показники, які характеризують реальний сектор та соціальну сферу, мають досягти або перевищити докризовий рівень у 2021 р. Це пояснюється одночасним впливом на формування показників зовнішньої торгівлі країни зовнішніх умов, які не залежать від внутрішньої політики (зовнішньоекономічної кон'юнктури на основну продукцію українського експорту). Так, за цим сценарієм середньорічне зростання експорту та імпорту товарів та послуг у 2020-2021 рр. знаходитиметься на рівні 9,3 % та 10,3 % відповідно. Перевищення прогнозованої динаміки імпорту над експортом пов'язане з активізацією закупівель, насамперед, товарів інвестиційного призначення, що певним чином знаходитиме відображення у динаміці інвестиційної складової ВВП (середньорічне зростання ВНОК за цим сценарієм прогнозується на рівні 17,3 %). У підсумку у 2021 р. показники зовнішньої торгівлі будуть сформовані на вищому, ніж за базовим сценарієм, рівні: експорт товарів та послуг становитиме 96,5 % до рівня 2013 р., імпорт товарів та послуг - 96,2 % відповідно.

Враховуючи вплив вищезазначених факторів, у 2020-2021 рр. за другим сценарієм прогнозується середньорічне зростання індексу промислового виробництва на 6,1 %, обсягів виробництва сільськогосподарської продукції – на 1,9 %, ВВП – на 4,8 % [18].

3. З метою оцінки ступеня залежності вітчизняної економіки від зовнішніх умов було розроблено третій сценарій, в якому основні напрями внутрішньої економічної політики хоча і збігаються з першим сценарієм, але інтенсивність їх реалізації припускається суттєво нижчою. Крім того, припускається, що розвиток економіки відбуватиметься в умовах гіршої зовнішньоекономічної кон'юнктури та повільнішого зростання основних торгових партнерів України. Останнє стримуватиме розширення зовнішнього

попиту на вітчизняні товари та негативно позначатиметься на припливі фінансових ресурсів, у тому числі необхідних для впровадження реформ.

В цілому за цим сценарієм прогнозується зростання ВВП в середньому на рівні 1,6 % щорічно. Така повільна економічна динаміка обумовить збереження за підсумком 2021 р. відставання від докризового рівня ВВП (ВВП у 2021 р. становитиме 95,7 % до рівня 2013 р.).

В той же час, існує низка ризиків, реалізація яких впливатиме на справдження прогнозних оцінок:

- невизначеність ситуації на сході країни з постійною загрозою ескалації бойових дій;
- продовження тенденції нарощення обсягів трудової міграції з ймовірним подальшим дефіцитом людських ресурсів в Україні;
- призупинення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями.

Таким чином, можна узагальнити, що, в основному, на період 2020-2022 рр. прогнозуються позитивні сценарії економічного розвитку країни. Загальна ситуація, яка склалася в економіці, незважаючи на збереження низки істотних проблем та ризиків, свідчить про поступове формування якісного підґрунтя для подальшого стабільного економічного розвитку в нових економічних реаліях.

Таким чином, можна узагальнити, що, в основному, на період 2020-2022 рр. прогнозуються позитивні сценарії економічного розвитку країни. Загальна ситуація, яка склалася в економіці, незважаючи на збереження низки істотних проблем та ризиків, свідчить про поступове формування якісної підстави для подальшого стабільного економічного розвитку в нових економічних реаліях [17].

РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ ТА РОЛЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

2.1. Аналіз експортно-імпортних операцій України на сучасному етапі

На основі статистичних даних Держкомстату України проведемо аналіз експортно-імпортної діяльності України в контексті її зовнішньої торгівлі за період 2010–2018 рр. (табл. 2.1) [19].

Таблиця 2.1

Експорт та імпорт товарів і послуг в Україні

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Експорт, млрд. дол.	62,1	80,9	80,9	74,8	64,1	46,8	45,1	52,6	59,1
Імпорт, млрд. дол.	65,8	87,2	89,8	83,3	60,8	43,0	44,6	55,1	70,3
Сальдо	-3,7	-6,3	-8,9	-8,5	3,3	3,8	0,5	-2,5	-11,2

Дані, представлені в таблиці, показують, що позитивне сальдо, тобто перевищення експорту над імпортом, спостерігалось протягом 2014-2016 рр., останні роки характеризуються перевищенням імпорту. До причин зменшення імпорту можна віднести наступні: зниження купівельної спроможності населення, зменшення потреби у високотехнологічному імпорті, девальваційні процеси, посилення протекціоністських заходів, загострення військових конфліктів тощо. Якщо розглядати причини перевищення імпорту над експортом, то до них можна віднести: зниження цін світового рівня на товари сировини, несприятлива кон'юнктура міжнародного ринку, зміна пріоритетів у партнерстві в зовнішніх торговельних операціях, зменшення співпраці з імпортерами, посилення вимог зовнішніх ринків щодо якості продукції тощо.

Слід відмітити той факт, що скорочення показників обороту одночасно відбулося при зовнішній торгівлі як товарами, так і послугами [19].

Більш наочно прослідкувати динаміку зовнішньої торгівлі можна за допомогою наступного графіку (рис. 2.1):

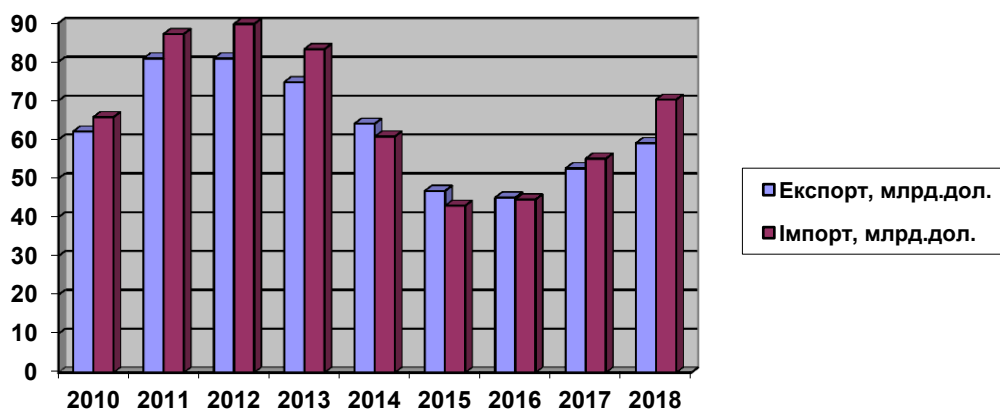

Рис.2.1. Динаміка експорту та імпорту України протягом 2010-2018 рр., млрд. дол.

За даними, представленими на рис.2.1, можна спостерігати активізацію зовнішньої торгівлі у 2017-2018 рр. після різкого падіння та застою у 2015-2016 рр., що, у свою чергу, було пов'язано з анексією Криму, частини Донецької та Луганської областей.

У 2018 р. капітальні інвестиції в економіку України зменшилися на 11,3 %, у порівнянні з 2017 р., однак якщо порівнювати даний показник з аналогічним 2014 р., то можна спостерігати зростання у 8 разів. Піком залучення прямих інвестицій був 2016 р., після цього темпи росту мали негативну тенденцію, в результаті чого в економіці України відбулися наступні процеси: неринкове підвищення цін, наявність турбулентності на зовнішніх ринках за відносної стабільності гривні, зниження рівня тіньової економіки на 3 %, асиметрія у зовнішній торгівлі тощо. Дані фактори призвели до того, що Україна стала використовувати квоти по основних групах торгівлі товарами з ЄС у перші місяці 2018 р. [19, с.68].

У 2018 р. до основних торговельних партнерів України можна віднести 212 країн, основними серед яких є наступні: Росія, Китай, Польща, Італія, Туреччина, Німеччина, Індія, Угорщина, Білорусь, США, Франція, Чехія, Швеція, Швейцарія, Австрія. Останнім часом для України стратегічним

партнером став ЄС. Майже 44 % товарів та послуг Україна реалізує на експорт в Європу, однак, відповідно до даних Комітету статистики України, у 2018 р. за сумою експорту серед країн перше місце належало Росії, яка залишається серед основних торговельних партнерів, не дивлячись на санкції та бойові дії на Донбасі (рис. 2.2) [20, с.300].

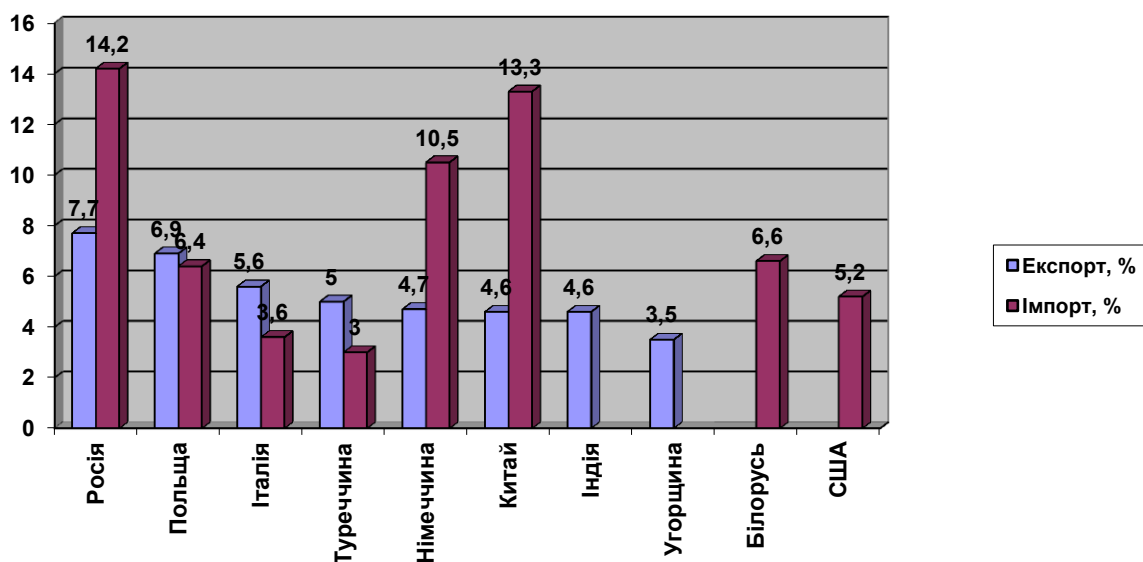

Рис. 2.2. Географічна структура експорту та імпорту України у 2018 р.

У 2018 р. Україна відправила Росії товарів на суму понад 3 млрд. дол., в Польщу - 2,7 млрд. дол., третє місце – Італія (2,2 млрд. дол.).

За аналізований період збільшилося негативне сальдо торгівлі України з Росією. Сума імпорту була більшою від суми експорту майже вдвічі (табл. 2.2). [18]

Таблиця 2.2

Показники зовнішньої торгівлі України з іншими країнами за 2018 р.

Країна-партнер	Доля експорту, %	Доля імпорту, %	Сальдо, тис.дол.
Австрія	1,1	1	-16,5
Білорусь	2,9	6,5	-1 235
Польща	15,5	6,5	-136,2
Росія	8	14,3	-2 291,1
США	2,2	5,4	-1 093,2
Туреччина	5,8	2,7	721,7
Угорщина	3,6	2,2	295,3
Франція	0,9	2,8	-610
Чехія	1,9	1,8	-46,8
Швеція	0,2	0,8	-219,9
Швейцарія	0,2	2,7	-794,5

Китай	4,3	12,2	- 2604,1
Велика Британія	1,2	1,6	-168,9

Більша частина продукції, яка була імпортована до України з Росії – це товари стратегічного призначення, а саме: нафта і нафтопродукти, коксово-бітумінозне вугілля, мінеральні добрива та ядерне паливо. Більше, ніж половину повного об'єму товарів, що імпортовані з Росії складає нафта та нафтопродукти. Друга позиція імпорту за розміром – коксово-бітумінозне вугілля для металургійної промисловості.

Крім стратегічно важливих товарів, які імпортуються з Росії, на вітчизняний ринок постачається також широкий спектр сільськогосподарської продукції, наприклад, у 2018 р. було імпортовано 51 тис. тонн ячменю, 4,5 тис. тонн рису, 5,6 тис. тонн гречки, 2,6 тис. тонн насіння соняшнику тощо.

Відповідно до даних СОТ, основний товар, що Україна експортує, - продукція АПК, харчової промисловості та енергоресурси (рис.2.3), а до імпортних продуктів відносяться мінеральні продукти, медикаменти, побутову техніку та автомобілі (рис. 2.4) [1, с.75].

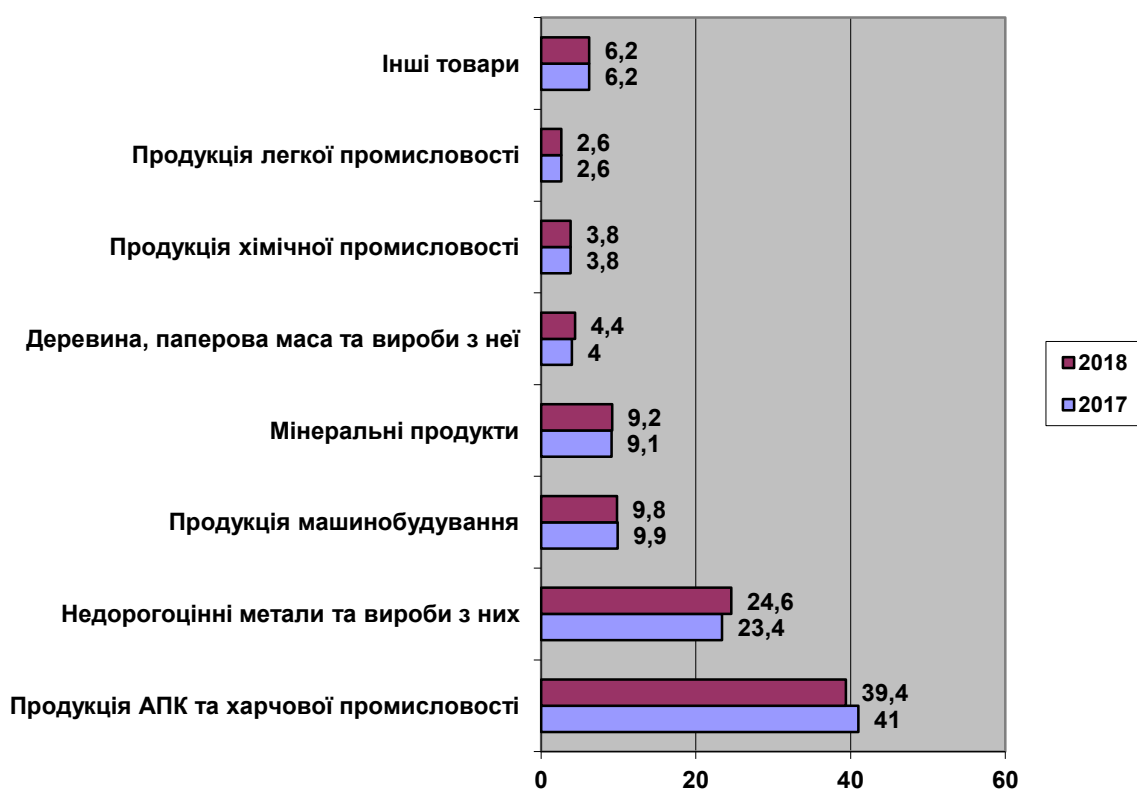

Рис. 2.3. Товарна структура експорту України за період 2017-2018 рр., %

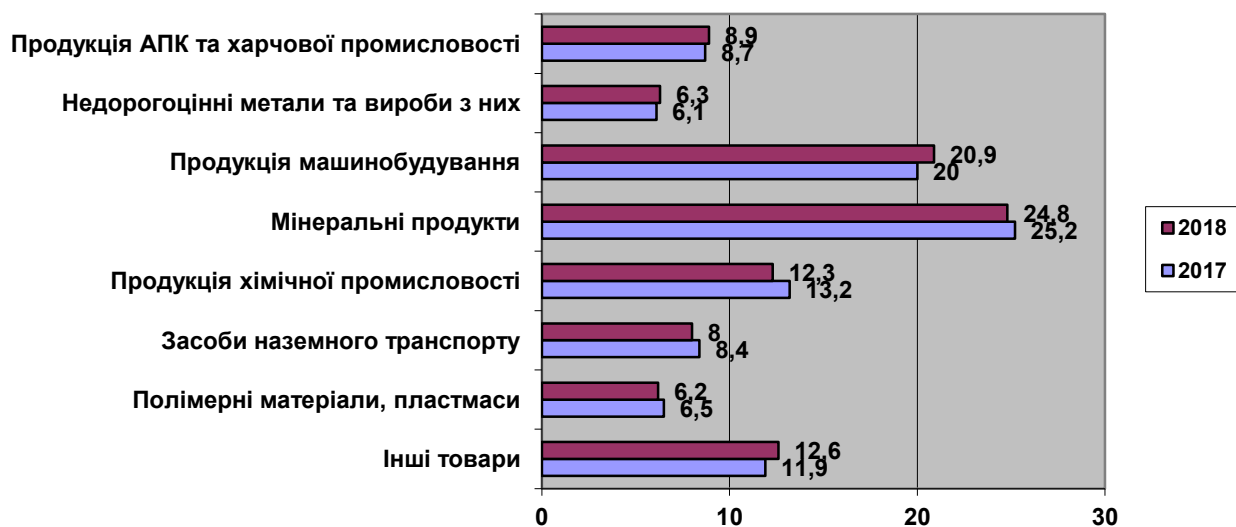

Рис. 2.4. Товарна структура імпорту України за період 2017-2018 рр., %

У сфері зовнішньої торгівлі можна виділити два види країн: нетто-експортери та нетто-імпортери продукції сільського господарства. Україна входить до списку першої групи держав. До найбільших нетто-імпортерів продуктів сільського господарства відносять ЄС, ОАЕ, Південну Корею, Китай, Саудівську Аравію, Японію, Алжир та Венесуелу. Спеціальність на

торгових операціях сільськогосподарською продукцією на міжнародній арені є доволі сприятливою для української зовнішньої торгівлі, завдяки чому за останні роки Україна посилює, як приклад, кількість операцій з експорту у сфері сільського господарства до Європейського Союзу та розширює відносини зовнішньої торгівлі з іншими країнами індустріально-аграрного походження. В період 2018 р. між урядами виконавчої влади України та Туреччини було прийнято рішення щодо збільшення квот та мінімізації ввізного мита для української продукції аграрного типу, а також імпорту в рамках тарифної квоти продукції тваринництва у відповідних обсягах із застосуванням нульових ставок. На цій основі Туреччина зменшила митні ставки до рівня 26 % на імпорتنі операції щодо худоби, до 40 % – на імпорتنі операції щодо туш великої рогатої худоби. Таким чином, бачимо, що темпи росту обсягів експорту українських товарів до Туреччини мають позитивну динаміку.

У сфері сільського господарства України спостерігається доволі високий розвиток рослинництва, яке приваблює інвесторів тим, що володіє швидкою окупністю. Однак, аграрії досягають високої рентабельності завдяки таким факторам: дешева робоча сила, сприятливі природні умови, достатньо розвинута транспортна інфраструктура та механізм державної підтримки. Нарощення експорту аграрної продукції на сьогоднішній день все одно не забезпечує відповідного зростання валютних надходжень в Україну.

Якщо розглядати металургійну промисловість, то також спостерігається сировинний характер продукції з низькою доданою вартістю і коливанням цін на відповідні товари на світових ринках [21, с.115].

Руйнування сфери тваринництва в Україні призводить в результаті до стрімкої деградації сільських територій та міграції робочої сили. Державних дотацій на розвиток даної галузі недостатньо, тому що як правило, таку допомогу отримують великі агрохолдинги. Однак, навіть за такої структури економіки можна акумулювати ресурси для прогресивних змін: за останні роки рівень податкового навантаження на сільське господарство відповідає

частці галузі у ВВП, чого вдалося досягти через скасування спеціальних режимів оподаткування, які діяли до 2015 р. В результаті відбулося зростання чистих податкових надходжень за 4 роки у 37 разів.

Донедавна найбільшу частку експорту давала металургійна галузь, однак, на сьогоднішній день вона значно скоротила обсяги випуску продукції, особливо після втрати контролю за підприємствами на сході України.

На підприємствах України, які здійснюють свою діяльність у сфері сільського господарства, оптової торгівлі та переробній промисловості зросли обсяги експорту, однак є велика ймовірність ускладнення експорту середніми за розмірами підприємствами з порівняно більшою часткою доданої вартості в ціні їхнього продажу. Крім того, існують загрози для подальшого розвитку українських зовнішніх торговельних операцій з боку СОТ, яка сьогодні є майже єдиним інструментом, використовуючи який Україна захищає свої інтереси в зоні міжнародної торгівлі. [22, с.36].

На даному етапі розвитку спрогнозувати ймовірний напрям розвитку економіки України досить складно, але найбільш вірогідним є те, що уряд не ризикуватиме робити значних змін та впроваджувати реформи, а вітчизняна економіка буде й надалі продовжувати свій стагнаційний тренд розвитку.

2.2. Оцінка інвестиційної привабливості економіки України

Іноземні інвестиції на сьогоднішній день отримують все більшу актуальність, через брак вільних фінансових ресурсів вітчизняних підприємств, фінансову нестабільність. Саме іноземний капітал виступає у якості каталізатора інвестиційної активності у розвинутих європейських країнах.

Якщо розглядати інвестиційну привабливість України, то до чинників, які створюють позитивний інвестиційний клімат, можна віднести: природно-

ресурсний потенціал та сприятливе географічне розташування, м'які кліматичні умови для ведення сільського господарства.

Однак, є велика кількість факторів, які формують негативний імідж країни на міжнародному рівні та впливають на рішення доцільності направлення коштів у вітчизняну економіку, а саме: нестабільна політична, економічна та правова системи; великий рівень корупції в органах влади; недотримання законодавства; непередбачуваність економічних ситуацій; збройний конфлікт на території країни; нестабільність валюти. [23, с.503].

Згідно з офіційними даними Держкомстату, динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну протягом 2010-2018 рр. була наступною (табл.2.3) [24]:

Таблиця 2.3

Прямі іноземні інвестиції в Україні, млн. дол.

	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Прямі іноземні інвестиції з України	Сальдо
2010	6 495	736	5 759
2011	7 207	192	7 015
2012	8 401	1 206	7 195
2013	4 499	420	4 079
2014	410	111	299
2015	2 961	-51	3 012
2016	3 284	16	3 268
2017	2 202	8	2 194
2018	2 355	-5	2 360
2019	1 711	0	1 711

Відповідно до представлених даних, можна спостерігати різке скорочення іноземних інвестицій в Україну, починаючи з 2013 р. У 2015 р. показник, порівняно із 2014 р., зріс, але рівня 2010 р. не досягнув (рис.2.5) [24].

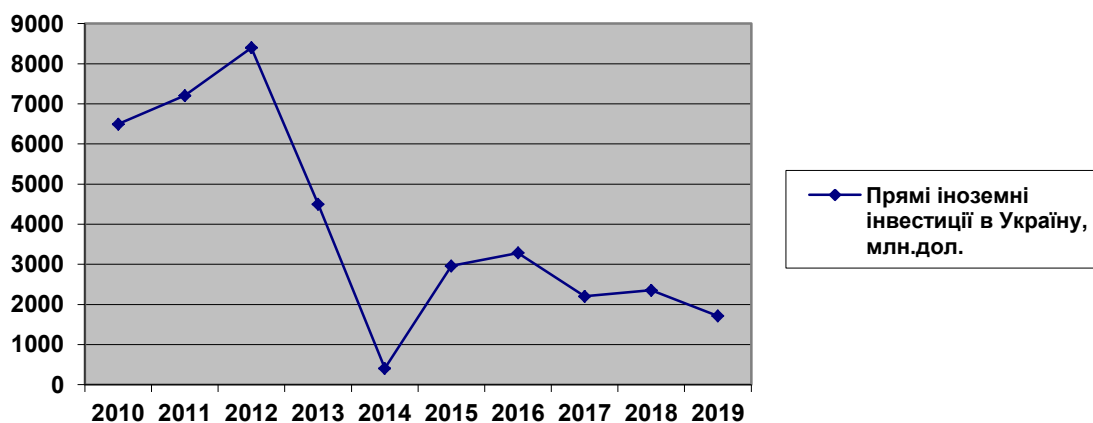

Рис.2.5. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну протягом 2010-2019 рр., млн. дол.

Графік більш наочно демонструє, що починаючи з 2013 р., Україна є непривабливою для іноземних інвесторів, оскільки динаміка надходження інвестицій у вітчизняну економіку є негативною.

Розглянемо також структуру інвестованих коштів за країнами походження, що характеризує рівень підтримки України з боку міжнародних партнерів (рис. 2.6) [24].

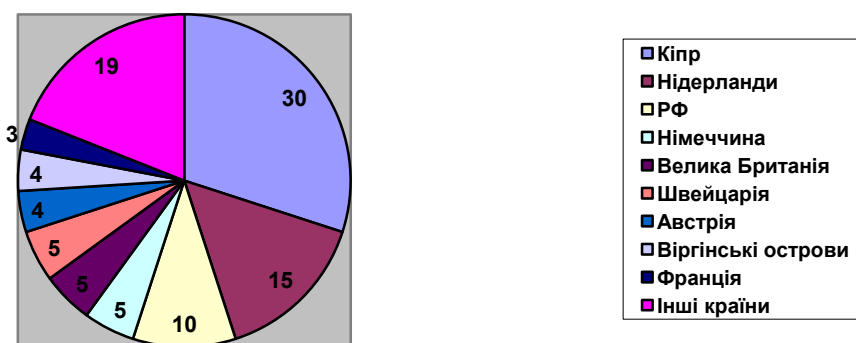

Рис. 2.6. Структура прямих інвестицій в економіку України за країнами походження у 2019 р., %

Таким чином, 30 % усіх іноземних інвестицій – це інвестиції з реєстрацією на Кіпрі, 14,95 % - в Нідерландах, 9,85 % - у Великобританії.

Будь-який інвестор, вкладаючи кошти, стикається з багатьма ризиками. Для їх зменшення інвестори вивчають потенційні об'єкти для інвестування. В даному контексті актуальними є оцінки незалежних зовнішніх експертів, які відображаються в міжнародних економічних рейтингах. На сьогоднішній

день існує близько сорока найбільш репрезентативних глобальних індексів, які відображають об'єктивну оцінку розвитку економік країн. В таких рейтингах позиція України, як правило, є досить непривабливою. Це дає підстави говорити про необ'єктивність, заангажованість та несвоєчасність таких оцінок.

Серед найбільш відомих та впливових рейтингів, які відображають економічний розвиток країни, включаючи її інвестиційну привабливість, є наступні: International Business Compass, Investment Climate Survey, The Global Competitiveness Index, дослідження агентств Institutional Investor, Euromoney, Moody's Investors Service, UNCTAD, Heritage Foundation, Business Environment Risk Intelligence (BERI) тощо. [25]

Рівень української інвестиційної привабливості досліджується European Business Association (EBA). Індекс інвестиційної привабливості ЕВА визначається, базуючись на експертних оцінках перших осіб компаній-членів Асоціації, та на рік визначається декілька разів (рис. 2.7) [23, с.503].

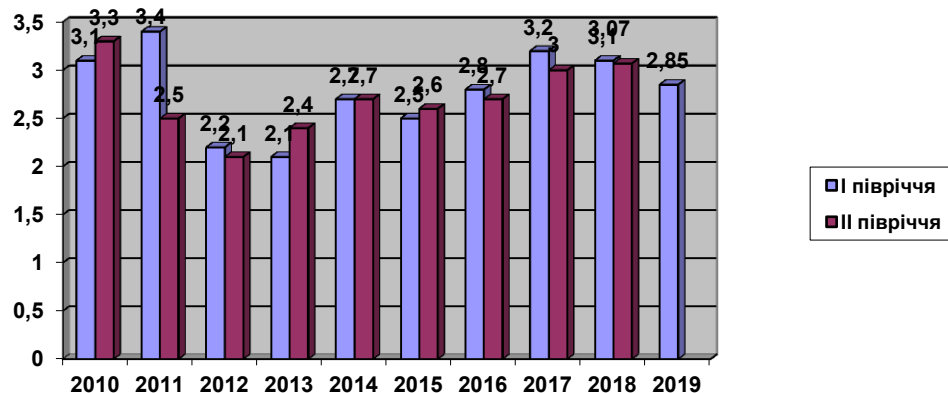

Рис. 2.7. Індекс інвестиційної привабливості України в рейтингу European Business Association протягом 2010-2019 рр.

За даними ЕВА, індекс інвестиційної привабливості України помітно збільшився у 2017 р. та становив 3,2 бали в першому півріччі та 3 бали у другому півріччі за 5-бальною шкалою. Однак, у 2019 р. у першому півріччі можна спостерігати зниження даного показника – 2,85 балів. Отже, можна говорити про негативну динаміку зміни індексу, а тим самим і самої інвестиційної привабливості [26].

Найбільш відома міжнародна оцінка інвестиційної привабливості країн - рейтинг інвестиційних ризиків наукового журналу Euromoney. Рейтинг будується на основі ринкових, кредитних та політико-економічних факторів. Відповідно до даної оцінки, Україні належить найвищий рівень ризику на стабільних умовах - 5 ECR, але, необхідно зазначити той факт, що її стан поліпшився з 150 позиції (серед 186 країн) в 2014 р. до 141. Однак, відповідно до думки аналітиків Euromoney, можна спостерігати певний хоч і повільний, але стабільний зріст ВВП країни, подолання інфляції та політичної кризи. Дані факти спричиняють підвищення рівня країни в загальному рейтингу та повільного послаблення економічних ризиків.

Іншим показником, який відображає рейтингові позиції України, є Індекс економічних свобод американського дослідницького інституту The Heritage Foundation. В рейтингу за останній рік Україна збільшила свій показник до 85,9 бала з 46,8 балів (зі 100 можливих) та піднялася на 51 місце з 162 (у 2017 р.) у списку зі 180 країн-учасниць [27, с.18].

Також доцільним є порівняння рейтингу України з рейтингами країн-сусідів: Росія, Білорусь, Польща, Словаччина, Румунія, Грузія, Молдова.

За результатами 2019 р. всім країнам вдалось покращити свої позиції та перетнути значення індексу 80, за винятком РФ. Відповідно до умов ранжування, в рейтингу Індeksu економічних свобод, ті країни, які мають його значення в межах 80-100, є країнами з вільною економікою.

Багато інвесторів приймає до уваги результати дослідження International Business Compass. Даний рейтинг відображає фінансову та економічну привабливість економік країн, базуючись на розрахунку трьох показників, що характеризують політичні, економічні та соціокультурні умови. Україна у цьому рейтингу у 2019 р. знизилася з 130 місця до 134 із 174 досліджуваних країн, що вказує на найгірший рейтинг.

Також для інвесторів важливою є оцінка інвестиційної привабливості України, що здійснює фінансове видавництво Великої Британії Institutional Investor. Відповідно до думки експертів, Україна є найбільш популярною та

привабливою країною для здійснення інвестицій в регіоні ЕМЕА (Європа, Близький Схід та Африка). [15]

До інших економічних рейтингів, що опосередковано визначають інвестиційну привабливість України, належать: рейтинг Forbes (комфортність ведення бізнесу), Всесвітнього банку (легкість ведення бізнесу), рейтинг Світового Економічного Форуму (індексу конкурентоспроможності країни).

Експерти Forbes проводять оцінку найбільших світових економік за такими критеріями: фінансова свобода, захист прав власності, корупція, ступінь впровадження інновацій, податковий тягар, рівень особистих свобод людини тощо. У 2019 р. Україна у даному рейтингу зайняла 80 місце (серед 153 країн), проти 2018 р. – 74 місце. Росія, наприклад, у даному рейтингу, займає 58 місце, Словаччина - 39, Молдова - 87, Румунія - 43.

Експерти Світового банку оцінюють простоту здійснення підприємницької діяльності в 190 країнах, базуючись на 11 індикаторах, що визначають регуляторні, фіскальні та ринкові обмеження в країні, що є бар'єром для вкладення коштів в економіку.

Для оцінки міжнародної економічної позиції України важливим виступає глобальний індекс конкурентоспроможності країн. Він відображає рейтинг, який розрахований за методикою Світового Економічного Форуму та враховує більш ніж 100 складових конкурентоспроможності. Глобальний індекс конкурентоспроможності вказує на те, що Україна за останні 10 років коливається біля 80 місця. У 2019 р. країна дещо покращила свої позиції та зайняла 81 місце серед 137 країн, однак все одно є аутсайдером, в порівнянні з результатами країн-сусідів [25].

Результати дослідження показують, що за останній рік Україна знаходиться на найгірших позиціях за якістю доріг (130 місце), за показником регулювання фондових бірж (134 місце), за показником міцності банків (130 місце), захистом права власності (128 місце). Основні показники

рейтингів Best Countries for Business, Doing business та Global Competitiveness Index подана в наступній таблиці (табл. 2.4) [25]:

Таблиця 2.4

Позиції в рейтингу вибіркового країн за результатами досліджень, проведених міжнародними рейтинговими агентствами

	Best Countries for Business		Doing business		Global Competitiveness Index	
	Рейтинг в загальному списку	Місце України серед країн-сусідів	Рейтинг в загальному списку	Місце України серед країн-сусідів	Рейтинг в загальному списку	Місце України серед країн-сусідів
Україна	80	5	80	7	81	5
РФ	58	4	400	5	38	1
Польща	34	1	24	1	39	2
Білорусь	-	-	37	4	-	-
Молдова	87	6	44	6	89	6
Словаччина	39	2	33	2	59	3
Румунія	43	3	36	3	68	4
Всього країн	153		190	137		

Для іноземних інвесторів найгостріша проблема - захист своїх прав та можливість ведення бізнесу. Це говорить про те, що зусилля держави необхідно спрямувати на вирішення проблем, які існують в комерційній сфері та сформувати сприятливе бізнес-середовище. Реформи в даній сфері повинні бути направлені на те, щоб створити максимальну прозорість використання інвестиційних ресурсів, вибір ефективних інструментів податкового навантаження на бізнес з іноземним капіталом, забезпечити розвиток інвестиційно-привабливих сфер, проводити прозору та чесну приватизацію в хімічній та енергетичній галузях, які є привабливими для іноземних інвесторів.

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

3.1. Призначення і застосування продукту AdBlue. Економічна доцільність та технічна можливість будівництва об'єкта

Сьогодні про екологію дбають не тільки захисники навколишнього середовища, але і виробники автомобілів. У зв'язку з тим, що з початку 2000-х років на території багатьох країн діють екологічні стандарти Євро-4, Євро-5 і Євро-6 (Україна запровадила Євро-4 – в 2014, а екологічний стандарт Євро-5 почав діяти з 1 січня 2016, в червні 2019 року Верховна Рада перенесла введення стандарту Євро-6 на 2025 рік), то автоконцернам доводиться вживати заходи для зниження шкідливих вихлопів при згоранні палива. Саме тому, багато машин з дизельними двигунами сьогодні оснащуються системою селективної каталітичної нейтралізації (скорочено SCR). Вона очищає вихлоп, видаляючи з нього шкідливі для навколишнього середовища речовини – оксид азоту. А працює система за рахунок рідини AdBlue. Спочатку таке важливе технічне доповнення з'явилося в вантажних автомобілях і автобусах європейського виробництва, трохи пізніше – в легкових машинах, наприклад, марки Mercedes-Benz і Audi. Незважаючи на те що система є в порівняно молодих автомобілях, такі моделі можливо зустріти вже і на вторинному ринку.

Система SCR складається з каталізатора, розпилювача, дозатора і бака з рідиною AdBlue. Рідина під тиском 4,5 – 8,5 бар через інжектор вприскується в потік відпрацьованих газів. В результаті оксиди азоту перетворюються в азот і воду – нешкідливі для екології речовини. Тобто, сечовина в даному випадку служить відновником. Таким чином, ступінь екологічності вихлопу

відповідає нормам Євро-4 та Євро-5. До того ж вдається оптимізувати роботу двигуна і зменшити емісію шкідливих часток [28].

Рідина AdBlue (AUS 32, DEF) являє собою розчин технічно чистої сечовини (32,5%) в демінералізованій воді (67,5%) і застосовується в якості додаткової робочої рідини в дизельних двигунах, із застосуванням технології SCR (селективної каталітичної нейтралізації) AdBlue®, в свою чергу, є зареєстрованим торговим знаком для продукту AUS 32. Авторські права на AdBlue належать Асоціації Автомобільної Промисловості Німеччини (VDA).

Починаючи з 2009 року споживання AdBlue кожен рік в країнах Європи перевищувала 1 млн. тон (350 тис.т в перерахунку на сухий карбамід). При цьому на Європу припадає понад 90 % світового споживання. Але перспективи у цього ринку досить вражаючі. Жорстокі екологічні норми призведуть до масового споживання AdBlue не тільки в Європі, а й в Україні.

В Україні ТОВ «CrossChem Київ» є першим і єдиним сертифікованим VDA виробником AdBlue. Більшу частину його на даний час завозять з Європи. Тому, будівництво установки з виробництва AdBlue на підприємстві ПАТ «ДНІПРОАЗОТ» надає чималі можливості для бізнесу і розвитку підприємства. При цьому підприємство має матеріально-технічну базу для реалізації цього проекту:

- наявність сировини власного виробництва;
- наявність всіх необхідних енергоресурсів;
- наявність вільних площ на території підприємства, де можна розмістити установку;
- наявність лабораторних приміщень для аналізу готової продукції та кваліфікованого персоналу;
- наявність внутрішньо майданчикових автомобільних доріг і можливість відвантаження продукції в усі види тари (автоцистерни, ж/д цистерни, розфасовку в дрібну тару).

Обґрунтування чисельності нових або додаткових робочих місць виробничого персоналу:

Згідно завдання планована чисельність обслуговуючого персоналу установки з виробництва AdBlue буде становити 2 людини: оператор АСУ ТП(автоматизоване робоче місце) і оператор установки (робоче місце – зовнішній майданчик). З урахуванням 12-ти годинної робочої зміни і цілодобової роботи установки загальна численність обслуговуючого персоналу установки становить 8 чоловіків(2 зміни, 2 підзміни). Крім цього, для лабораторії контролю якості товарної продукції в ВТК необхідні 2 лаборанта. Також, до управлінського персоналу будуть відноситися директор, бухгалтер та начальник виробництва.

Важливим етапом є визначення форми та способу здійснення інвестицій.

Першим кроком буде створення спільного підприємства. Планується об'єднання зусиль таких підприємств як ПАТ «ДніпроАзот» та «Crosschem», які і будуть виконувати ролі інвесторів. Інвестувати свої кошти дані компанії будуть у спільне підприємство під назвою «Azot-Cross», яке буде розташоване на території «ДніпроАзот» в Україні. Отже, компанії розподілять суму інвестицій порівну – 50% на 50%. Будуть створені 2 розрахункових рахунка для спільного підприємства – у євро та у гривнях. Таким чином, «Crosschem» переведе свої кошти у євро на розрахунковий рахунок компанії, а «ДніпроАзот», відповідно, у гривні. Операція перерахування коштів від «Crosschem» буде виконуватися через SWIFT-переказ.

Наступним кроком є отримання ліцензії на рідкий реагент AdBlue від Асоціації автомобільної промисловості Німеччини (VDA).

Здобувач ліцензії, тобто «Azot-Cross» подає до органу ліцензування заяву про отримання ліцензії за визначеною ліцензійними умовами формою.

Разом із заявою щодо отримання ліцензії додаються такі документи:

- 1) документи відповідно до ліцензійних вимог;

2) копія паспорта керівника здобувача ліцензії (або довіреної особи), що включає ім'я, по-батькові, дату народження, серію та номер паспорта, дату видачі, найменування органу видачі;

3) копії відповідних документів, що підтверджують наявність підстав для здійснення переказу коштів у іноземній валюті;

4) опис документів, що подаються для одержання ліцензії, у двох екземплярах.

Етапи отримання ліцензії AdBlue:

1. Відправлення поштою DHL в Німеччину, Берлін документів, пов'язаних з проектом - 3 дні. Заявку при отриманні VDA, яких ми повідомляємо заздалегідь, зокрема завідувач AdBlue доктор Ralf Sheinbach, розглядають відразу ж, виділяють нам аудитора і висилають його контакти.

2. Точна дата аудиту обговорюється між аудитором і компанією. В середньому між розглядом заявки і перевіркою на виробництві проходить від 4 до 6 тижнів, залежно від завантаженості аудитора, географічної різниці в відстані, пори року і з урахуванням інших факторів.

3. Сам по собі аудит займе 1-2 дні.

4. Час доставки зразків продукції, взятих на місці перевірки, до лабораторії SGS в Німеччині, може зайняти до 1 тижня.

5. SGS в середньому витрачає 3 тижні на крос-чек аналізу.

6. Як тільки результати перевірки в Німеччині стануть відомі, звіт про аудит буде завершено і буде випущений сертифікат.

7. В цей же день VDA направляє в нашу сторону інвойс щодо прайса за аудит, і ще один інвойс щодо оплати праці та подорожі аудитора.

8. Трансферт грошей триває 2-3 дні.

9. Випущений раніше сертифікат - це попередня умова для підписання ліцензійної угоди між нашою компанією та доктором Sheinbach`ом. Підписання угоди може додатково зайняти близько тижня.

10. Після цього ми отримаємо останній інвойс щодо оплати вартості ліцензії. Як тільки VDA отримають гроші за ліцензію, ми стаємо офіційними виробниками і маємо право називати свій розчин карбаміду AdBlue.

Разом: з моменту подачі заявки на отримання ліцензії в VDA до безпосереднього моменту отримання даної ліцензії може піти до 10 тижнів.

Переказ грошових коштів за ліцензію буде відбуватися наступним чином: здобувач ліцензії, тобто «Azot-Cross» здійснить SWIFT-переказ на рахунок ліцензіата, тобто VDA. І у відправника і одержувача коштів відкриті рахунки в банках у валюті переказу.

Калькуляція витрат на аудит та ліцензію:

- Ціна ліцензії - 16500 €;
- Витрати на аудит і аудитора:
 - о плата за один день аудиту - 990 €;
 - о плата за одну годину подорожі аудитора - 64 €;
 - о орієнтовна вартість аудиту одного виробничого майданчика - 600 €;
 - о орієнтовна вартість ночівлі аудитора за ніч - 100 €;
 - о плата за крос-чек зразків лабораторією - 700 € за зразок;
 - о плата за видачу сертифіката - 300 €.

Разом: з огляду на відстань між країнами, кількість днів аудиту (один) та інші фактори, попередня вартість аудиту та аудиторської роботи оцінюється в 5000 Євро, а загальні витрати на аудит і отримання ліцензії оцінюються в 22000 Євро.

Перелік техніко-економічних показників та їх значення можна розглянути у наступній таблиці:

Таблиця 3.1

Техніко-економічні показники

Найменування	Показники
Найменування об'єкту і його місцезнаходження	Будівництво установки з виробництва відновника оксиду азоту під торговою маркою AdBlue потужністю 2000 тон в

	місяць на базі цеху карбамід-2 ПАТ «ДНІПРОАЗОТ»
Характер будівництва	Нове будівництво
Річна потужність виробництва AdBlue	до 24 тис.т
Площа забудови: – установка (об.1195/2) – товарний склад (об.535/1)	144,0 м ² 673,0 м ²
Річна потреба в енергоресурсах: а) електроенергія б) вода питна (або зворотня)	480,744 тис.кВт·год/рік 23760 м ³ /рік
Клас наслідків (відповідальності) об'єкту	СС1
Тривалість будівництва	1 рік
Кошторисна вартість будівництва: - будівельні роботи - вартість устаткування - інші витрати - податок на додану вартість	41553,764 тис.грн 8350,133 тис.грн 22369,944 тис.грн 3908,060 тис.грн 6925,627 тис.грн

Слід зауважити, що до кошторисної вартості входить сам проект (належить до категорії «інші витрати»), підключення до водопостачання та електропостачання. Інформацію щодо кошторису можна знайти у додатку А до дипломної роботи «Кошторис», де перелічені витрати.

3.2. Дослідження конкурентного середовища у сфері реалізації інвестиційного проекту

Добавка AdBlue на українському ринку з'явилася більше 10 років тому. Однак обсяги споживання даного продукту в Україні аж до 2010 році не перевищували 1 тис. т на рік. Відносно низький рівень споживання AdBlue, обумовлений особливостями національного автомобільного ринку і відсутністю екологічних вимог у сфері регулювання викидів вихлопних газів,

спричинився до того, що незважаючи на існування цілого ряду виробництв карбаміду, власне виробництво AdBlue в Україні не створювалося.

У той же час, спостерігається останніми роками приріст парку дизельних автомобілів, в т.ч. легкових і малих комерційних, що відповідають стандартам Євро-4 і Євро-5, а також підвищення екологічних вимог до автомобілів, що імпортуються в Україну, до Євро-5 після підписання угоди про асоціацію з ЄС, сприяли зростанню рівня споживання AdBlue в країні.

Що стосується конкурентного середовища безпосередньо на території України, слід відмітити, що на українському ринку існує лише одне підприємство-виробник AdBlue під назвою ООО «CrossChem Киев». Це на даний момент часу перший та єдиний сертифікований «Verband der Automobilindustrie e.V.»(Германія) підприємство-виробник AdBlue в Україні. ООО «CrossChem Киев» входить до складу міжнародної бізнес-групи під назвою «CrossChem International», спеціалізацією якої є виробництво та поширення товарів та обладнання хімічної галузі, направлені на покращення екологічних показників та підвищення економічного ефекту. [29]

Крім цього, існуючий на внутрішньому ринку споживчий попит може задовольнятися також і за рахунок імпортних поставок. Динаміка імпорту в Україну добавки AdBlue представлена на діаграмі нижче (рис.3.1):

Рис.3.1. Динаміка імпорту в Україну реагенту AdBlue в 2010-2018 рр.

Як показано на діаграмі, в перебігу останніх дев'яти років, обсяг імпорту і відповідно споживання AdBlue в Україні зріс з 1,1 до 18,8 тис. Т. У перебігу зазначеного періоду пікові показники приросту поставок мали місце в 2011 р (+ 94%), 2012 г. (+ 67%) та 2017 років г. (+ 60%). За підсумками 2018 року обсяг імпорту добавки збільшився на 49% по відношенню до показника попереднього року.

Аналіз наявних статистичних даних показав, що провідними постачальниками добавки AdBlue на український ринок є Польща, Литва, Білорусь і РФ.

Таблиця 3.2

Динаміка імпорту в Україну добавки AdBlue в 2015-2018 рр. в розрізі країн постачальників

Країна-постачальник	2015 рік		2016 рік		2017 рік		2018 рік	
	Об`єм, т	Вартість, тис. грн	Об`єм, т	Вартість, тис. грн	Об`єм, т	Вартість, тис. грн	Об`єм, т	Вартість, тис. грн
Польща	4640,1	14407,2	6387,7	25130,0	8666,5	33830,1	12471,1	46079,9
Литва	621,8	3114,9	725,9	3336,3	2578,0	14370,4	3350,5	15578,4
Білорусь	23,6	103,1	566,1	2920,0	1127,4	6650,5	1519,2	7530,2
РФ	242,8	1228,8	171,4	1077,5	84,8	640,4	4,8	3,5
Германія	28,8	591,4	4,8	100,2	144,2	3598,0	215,8	4442,3
Угорщина	6,4	57,0	12,0	183,3	9,9	117,3	18,2	243,9
Австрія	-	-	-	-	1,5	23,1	3,5	34,2
Бельгія	-	-	0,1	1,0	0,3	35,5	2,0	44,8
Чехія	-	-	0,9	22,7	-	-	14,0	228,1
Турція	254,0	1599,8	-	-	-	-	-	-
Франція	-	-	-	-	-	-	0,2	3,5
Греція	-	-	-	-	-	-	2,2	27,7
Великобританія	-	-	-	-	-	-	0,2	17,5
США	-	-	-	-	-	-	0,3	13,1

Всього	5817, 5	21102,2	7868, 7	32770,0	12612, 6	59265,3	17602, 0	74247,1
--------	------------	---------	------------	---------	-------------	---------	-------------	---------

Таким чином, можна дійти до висновку, що при умові створення інвестиційного проекту з виробництва AdBlue в Україні на базі ПАТ «ДніпроАзот», це буде лише друге підприємство в Україні, яке безпосередньо буде спеціалізуватися на виробництві хімічного реагенту такого роду. Тому, є усі шанси успішної конкурентної боротьби як з ООО «CrossChem Киев», так і з імпортними постачаннями, адже на вартість імпортованої продукції для кінцевого споживача впливає маса чинників - витрати на транспортування, податки та митні збори, курс Євро, експлуатаційні витрати тощо.

3.3. Обґрунтування ефективності інвестицій

Обґрунтування ефективності інвестицій полягає у визначенні відповідності отриманого обсягу реалізації продукції обсягами капітальних вкладень, понесених на створення виробництва і витрат на виробництво самої продукції.

Проведемо розрахунок інвестицій, до уваги візьмемо курс євро 01.01.2020 року $\text{€} = 26,4220$ грн.

Таблиця 3.3

Загальні інвестиційні витрати

Інвестиції	Гривні	Євро
Капвкладення	34 628137	1 310580
Ліцензія на виробництво	581 284	22 000
Реклама	416 666	15 770
Отримання дозволів	15 000	568
Всього	35 641087	1 348918

В таблиці нижче представлений розрахунок собівартості відновника оксиду азоту AUS 32 (торгова марка AdBlue), а також розрахунок терміну окупності капітальних витрат на будівництво установки.

Розрахунок ґрунтується на поточних цінах на сировину та енергоресурси:

Розчин карбаміду (з масовою часткою 100 %) - 7752 грн з ПДВ за 1 тону.

Електроенергія - 1804,24 грн/ткВтч;

Вода глибокообезсолена - 54772,33грн/тм³;

Вода оборотна - 5474,24 грн/тм³.

Адміністративні витрати - 4% від ціни реалізації.

Таблиця 3.4

Розрахунки показників ефективності інвестицій

Найменування статті	Ціна, грн.	Норма витрат на 1 т продукту	Значення показника
Найменування продукту, що виробляється			Відновник оксиду азоту AUS 32 (торгова марка AdBlue)
Потужність виробництва, т / рік			24000
Капвкладення, грн.			34628137
Операційні витрати на 1 т продукту			2900,0 грн./т
Карбамід, 100 %	6460 грн./т		
32 % розчин карбаміду $6460 \times 32 \% = 2067,2$	2067,2 грн./т	1 т	2067,2 грн./т
Вода глибокообезсолена	54,77 грн./м ³	0,561 м ³	30,73 грн./т
Вода оборотна	5,47 грн./м ³	1,08 м ³ /т	5,91 грн./т
Електроенергія	1,8 грн./кВт	21,95 кВт/т	39,51 грн./т
Цехова собівартість			2202,88 грн./т
Загальновиробничі - 15% від цехової собівартості $2202,88 \times 0,15 = 330,43$ грн.			330,43 грн./т

Адміністративні витрати 4% від ціни реалізації $9167 \text{ грн./т} \times 0,04 = 366,68 \text{ грн./т}$			366,68 грн./т
Ціна реалізації продукту, грн./т, без ПДВ			9167 грн./т
Реалізація виробленої продукції за рік, грн. $9167 \text{ грн./т} \times 24000 \text{ т/рік} = 220\,008\,000 \text{ грн.}$			220 008 000 грн./рік
Затрати на виробництво продукції на рік, грн. $2900(\text{операційні витрати на 1 т}) \times 24000(\text{потужність виробництва}) = 69\,600\,000 + 41\,666(\text{витрати на рекламу кампанію}) + 2\,562\,000(\text{з/п}) + 447\,398,8(\text{амортизація}) = 77\,052\,654,8 \text{ грн.}$			77 052 654,8
Річний прибуток, грн./рік $220\,008\,000 \text{ грн.} - 77\,052\,654,8$			142 955 345,2
Прибуток за місяць, грн.			11 912 945,4
Чистий прибуток - прибуток за місяць за виключенням податку на прибуток (18 %), грн.			9 768 615,2
Термін окупності $34\,628\,137 / 9\,768\,615,2 = 3,54 \text{ міс.} + 1 \text{ рік будівництва}$			1 рік та 3,54 міс.

Розрахунок, наведений в таблиці показує:

1 – Об’єм реалізації виробленого відновника оксиду азоту AUS 32 (торгова марка AdBlue) за рік складає 220 008 000 грн.

2 - Капітальні витрати на будівництво виробництва окупаються в термін року та приблизно 3,5 місяців.

Обчислимо вартість заробітної плати:

Таблиця 3.5

Заробітна плата працівників

Працівники	Кількість працівників	Сума з/п за місяць на 1 працівника, грн.	Сума з/п за місяць на всіх працівників, грн.	Сума з/п за рік з урахуванням податків (x1,22), грн.
Оператор	8	12 200	97 600	1 428 864

Лаборант	2	12 200	24 400	357 216
Начальник виробництва	1	15 000	15 000	219 600
Бухгалтер	1	17 000	17 000	248 880
Директор	1	21 000	21 000	307 440
Всього				2 562000

Так, як вище розраховано, що капіталовкладення будуть окуплені строком у рік та приблизно 3,5 місяців, то розрахуємо у наступній таблиці показники за місяць та за рік виробництва(робота виробництва планується бути стабільною, тому значення за кожен місяць однакове):

Таблиця 3.6

Обчислення показників прибутковості

Індикатори			
		За місяць	За рік
Інвестиційні витрати, грн.	35 641087		
Дохід від продажу, грн.		18 334 000	220 008 000
Затрати на продаж, грн.		6 421 054,6	77 052 654,8
Балансовий прибуток, грн.		11 912 945,4	142 955 345,2
Податок на прибуток, грн.		2 144 330,172	25 731 962,136
Чистий прибуток, грн.		9 768 615,2	117 223 383

Дохід від продажу за місяць = Реалізація виробленої продукції за рік(табл.3.3) /12

$$220\,008\,000/12 = 18\,334\,000$$

Затрати на продаж за місяць = Затрати на продаж за рік(табл.3.3)/12

$$77\,052\,654,8/12 = 6\,421\,054,6$$

Балансовий прибуток = дохід від продажу - затрати на продаж

$$\text{За місяць: } 18\,334\,000 - 6\,421\,054,6 = 11\,912\,945,4$$

$$\text{За рік: } 220\,008\,000 - 77\,052\,654,8 = 142\,955\,345,2$$

Податок на прибуток = 18%(тобто ставка податку на прибуток в Україні) від балансового прибутку:

$$\text{За місяць: } 11\,912\,945,4 * 0,18 = 2\,144\,330,172$$

$$\text{За рік: } 142\,955\,345,2 * 0,18 = 25\,731\,962,136$$

Чистий прибуток = балансовий прибуток - податок на прибуток

$$\text{За місяць: } 11\,912\,945,4 - 2\,144\,330,172 = 9\,768\,615,2$$

$$\text{За рік: } 142\,955\,345,2 - 25\,731\,962,136 = 117\,223\,383$$

Тепер розрахуємо значення амортизації:

Вартість устаткування(за кошторисом) – 22 369944 тис. грн. – 5 років

$$22\,369\,944/5 = 4\,473\,988,8$$

$$\text{Перший рік} = 22\,369\,944 - 4\,473\,988,8 = 17\,895\,955,2$$

$$\text{Другий рік} = 17\,895\,955,2 - 4\,473\,988,8 = 13\,421\,966,4$$

$$\text{Третій рік} = 13\,421\,966,4 - 4\,473\,988,8 = 8\,947\,977,6$$

$$\text{Четвертий рік} = 8\,947\,977,6 - 4\,473\,988,8 = 4\,473\,988,8$$

$$\text{П'ятий рік} = 4\,473\,988,8 - 4\,473\,988,8 = 0$$

Проведемо розрахунок грошових потоків(розрахуємо цей показник за місяць і за рік проекту, за умови, що значення чистого прибутку є стабільним):

Грошовий потік = чистий прибуток + амортизація

$$\text{Місяць} = 9\,768\,615,2 + 4\,473\,988,8/12 = 10\,141\,447,6 \text{ грн.}$$

$$\text{Рік} = 117\,223\,383 + 4\,473\,988,8 = 121\,697\,371,8 \text{ грн.}$$

Обчислимо ставку дисконтування, при цьому:

Рівень інфляції – 4,1%

Депозитна ставка для юридичних осіб – 7%

Рівень ризику – 10%

Ставка дисконтування = $(1+0,07)*(1+0,041)*(1+0,1) - 1 = 0,255$

$$\text{NPV} = 127 \cdot 466882,8/1,255 + 127 \cdot 466882,8/1,255^2 + 127 \cdot 466882,8/1,255^3 - 35 \cdot 641087 = 309 \cdot 964189,5 - 35 \cdot 641087 = 274 \cdot 323102,5$$

Також, слід розрахувати валютні ризики щодо здійснення міжнародного інвестування. При розрахунках до уваги приймався курс євро на 01.01.2020, тобто € = 26,4220, курс долара у цей самий час - \$ = 23,6862. Треба дізнатися курс євро на кінець року та обчислити можливі ризики за допомогою нього. На жаль, прогноз курсу євро до гривні на кінець року відсутній, але є прогноз долара на сайті МінФіну, тобто \$ = 29,5 грн. [16]

Тому знайдемо крос-курс євро до долару:

$$K = \text{€}/\$ = 26,4220/23,6862 = 1,1155$$

Тепер дізнаємося прогнозований курс євро, за умов, що нам відомий прогнозований курс долара та крос-курс:

$$\text{€} = \$ * K = 29,5 * 1,1155 = 32,90725 \text{ грн.}$$

Коли ми дізналися прогноз курсу Євро, можемо підрахувати як може змінитися прибуток в залежності від курсу.

Прибуток за місяць за курсом € = 26,4220 грн.:

$$9 \cdot 768 \cdot 615,2/26,4220 = 369 \cdot 715,20 \text{ €}$$

Прибуток за місяць за курсом € = 32,90725 грн.:

$$9 \cdot 768 \cdot 615,2/32,90725 = 296 \cdot 852,97 \text{ €}$$

Таким чином, різниця = - 72 862,23 €, що є реальним валютним ризиком у зв'язку зі зміною курсу євро.

Як можна побачити, даний інвестиційний проект окупається за період одного року та приблизно трьох з половиною місяців, що є позитивним результатом з великою перспективою. Усі ціни на сировину та електроресурси є поточними, курс євро взято на 01.01.2020, тому розрахунки відображають дійсні показники. Також, враховані валютні ризики міжнародного інвестиційного проекту, які можуть відбутися через зміну курсу євро протягом року, адже на 01.01.2020 курс євро до гривні € = 26,4220

грн., а на кінець року, за розрахунками, прогнозованим курсу євро до гривні є
 $\text{€} = 32,90725$ грн.. Таким чином, різниця у прибутку за новим курсом є
кардинальною.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра розрахунки виконані для нового інвестиційного проекту виробництва відновлювача азоту AdBlue, впроваджуваного на базі існуючого підприємства ПАТ «ДНІПРОАЗОТ», шляхом створення спільного підприємства на цій самій території заводу.

Вони дають можливість оцінити ефективність вливання інвестицій в створення підприємством продукту – відновника оксиду азоту AUS 32 (AdBlue).

У роботі враховувалося існуюче планування підприємства, основні технологічні і будівельні рішення, техніко-економічні показники.

У ході дипломної роботи було проаналізовано економіку та особливості економічного розвитку України та виявлено, що економічні результати України за останні роки не вражають своїми показниками, навпаки, доводиться говорити про суперечливі наміри і заходи, а також втрачені можливості для прискорення економічного росту країни. Наявна в країні слабка позитивна економічна динаміка значною мірою консервує недосконалу застарілу структуру економіки.

Якщо розглядати динаміку експортно-імпортних операцій України, то ситуація склалась таким чином, що вартісний обсяг імпорту перевищує обсяг експорту. В сфері зовнішньої торгівлі Україна має зовнішньоторговельні взаємовідносини та прагнення до співпраці з різними країнами, як з більш розвинутими, так і з країнами з невисоким економічним потенціалом.

Для економіки України один із основних ризиків - висока залежність від зовнішнього кредитування. Влада на сьогоднішній день тільки нарощує обсяг боргів, що говорить про високу ймовірність дефолту.

Проблеми міжнародного інвестування в Україні потребують застосування системного підходу, визначення кола основних питань та

кроків для створення сприятливого інвестиційного клімату та розвитку галузей промисловості за участю іноземних інвестицій.

Термін окупності складає рік та приблизно 3,5 місяці, в той час, як термін окупності інших інвестиційних проектів може складати понад 5 і більше років. Таким чином, швидке повернення інвестицій є одним із головних показників успішності проекту.

Також, неабияку роль відіграють сировинні аспекти, адже сировину, яка потрібна для створення продукту AdBlue, а саме карбамід та глибоко обезсолену воду, ПАТ «ДніпроАзот» виготовляє самостійно. Це свідчить, по-перше, про той факт, що підприємство має змогу використовувати дану сировину за собівартістю при виготовленні розчину AdBlue, а по-друге, якщо ПАТ «ДніпроАзот» і є виробником сировини для продукції, то підприємство не буде нести витрати на придбання та транспортування потрібних компонентів.

Техніко-економічне пояснення та обґрунтування ефективності інвестицій показало, що при вдалих маркетингових рішеннях в процесі здійснення комерційної діяльності, будівництво установки по отриманню AdBlue на новому спільному підприємстві «Azot-Cross» є технічно можливим і економічно доцільним проектом.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зведений кошторисний розрахунок вартості об'єкта будівництва

Найменування глав, будинків, будівель, споруд, лінійних об'єктів інженерно- транспортної інфраструктури, робіт і витрат	Кошторисна вартість, тис.грн.			
	будівельних робіт	устаткування, меблів та інвентарю	інших витрат	загальна вартість
Глава 2. Об'єкти основного призначення Будівництво установки з виробництва відновника оксида азоту під торговою маркою AdBlue потужністю 2000 тон в місяць на базі цеху карбамід- 2 ПАТ “ДНПРОАЗОТ”.	5273,741	18861,673	-	24135,414
Разом по главі 2:	5273,741	18861,673		24135,414
Разом по главах 1-7:	5273,741	18861,673		24135,414
Разом по главах 1-8:	5273,741	18861,673		24135,414
Глава 9. Кошти на інші роботи та витрати Міжцехові комунікації Наладка і навчання по системі Honeywell	1650,000 -	- -	- 1850,000	1650,000 1850,000

Разом по главі 9:	1650,000	-	1850,000	3500,000
Разом по главах 1-9:	6923,741	18861,673	1850,000	27635,414
Глава 10. Утримання служби замовника				
Кошти на утримання служби замовника (1 %)	-	-	276,354	276,354
Кошти на здійснення технічного нагляду (1,5 %)	-	-	414,531	414,531
Разом по главі 10:	-	-	690,885	690,885
Глава 12. Проектно-вишукувальні роботи та авторський нагляд				
Вартість проектних робіт	-	-	1000,000	1000,000
Вартість експертизи проектної документації (К=1,1)	-	-	8,943	8,943
Кошти на здійснення авторського нагляду	-	-	27,695	27,695
Разом по главі 12:	-	-	1036,638	1036,638
Разом по главах 1-12:	6923,741	18861,673	3577,523	29362,937
Кошторисний прибуток (П)	138,576	-	-	138,576
Кошти на покриття адміністративних витрат будівельних організацій (АВ)	-	-	26,448	26,448
Кошти на покриття ризику всіх учасників будівництва	588,518	1603,242	304,089	2495,849
Кошти на покриття додаткових витрат, пов'язаних з інфляційними процесами (І)	699,298	1905,029	-	2604,327
Разом	8350,133	22369,944	3908,060	34628,137
Податок на додану вартість (без проектних робіт)	-	-	-	6725,627

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скрипниченко М.І. Чинники і тренди економічного зростання в Україні: колективна монографія / М.І.Скрипниченко. – Електрон. дані. – К., 2019. – 386 с.
2. Валовий внутрішній продукт у 2010–2018 рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/gdp2010-2018.pdf>
3. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/>
4. Табачук А. Я. Економічне зростання, сталий розвиток та українські реалії / А. Я. Табачук // Науковий вісник НЛТУ України. – Львів. – 2019. – №19(7). – С. 180 – 186.
5. Глобальний аналіз базових макроекономічних показників України (2013–2018 рр.) /Публічний аудит [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/globalnyj-analiz-bazovyh-makroekonomichnyh-pokaznykiv-ukrayiny-2013-2018-rr/>
6. Державне регулювання підприємництва [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1597012252786/ekonomika/derzhavne_regulyuvannya_pidpriyemnitstva
7. Податкова система України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Податкова_система_України
8. Офіційний сайт «Національний банк України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>
9. Огляд економіки України // Американська торговельна палата в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.chamber.ua/Content/Documents/1635684409Country_Profile_2018_UA.pdf

10. Юрчишин В. Соціально-економічний вимір України в період зміни політичних еліт / В.Юрчишин. – Київ: Разумков центр, 2019. – С.52-58
11. Кулицький С. Зовнішня торгівля України: стан, проблеми й перспективи / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2019. – № 10. – С. 39–52.
12. Фризоренко А. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2018 році: стат. зб. / А. Фризоренко. - Київ: Державна служба статистики України, - 2019. -148 с.
13. Далик В. Зовнішня торгівля України: реалії та перспективи розвитку / В. Далик// Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2019. - Вип. 7. Ч. 1. - С. 110–113.
14. Жаліло Я. А. Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності / Я. А. Жаліло // Національний інститут стратегічних досліджень. Аналітична доповідь. – Київ. – 2019. – 33 с.
15. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2019-2021 рр. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.segodnya.ua/ua/economics/enews/chto-zhdet-ukrainu-do-2022-goda-ekonomisty-obnovili-prognoz-1276942.html>
16. Економічний аналіз і актуальні тенденції: прогноз на 2018-2020 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://icps.com.ua/schomisyachnyybyuleten-ekonomichnyy-analiz-i-aktualni-tendentsiyi-prohnoz-na-2018-2020-roky-hruden-osnovni-ekonomichnipokaznyky/>
17. Електронне видання «Світовий досвід. Українська практика. Міжнародні стандарти фінансової звітності»/ Офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://msfz.ligazakon.ua/>
18. Експорт-імпорт України: гід по зовнішній торгівлі [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://businessviews.com.ua/ru/get_file/id/eksport-import-2019.pdf

19. П'янкова О. Зовнішня торгівля України: проблематика структурних змін та пріоритетів / О. П'янкова // Економіка і суспільство. – 2018. - Вип. 5. - С. 65–71.
20. Мазаракі А. Сучасні тенденції та чинники розвитку зовнішньої торгівлі України / А. Мазаракі, Т. Мельник // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2018. – № 2. – С. 299-308
21. Задоя А. Зовнішня торгівля України: сучасні масштаби, структура і тенденції. /А. Задоя // Академічний огляд. - 2018. - № 2 (45). - С. 110–117.
22. Лозенко А.П. Проблеми проникнення вітчизняних підприємств на зовнішні ринки / А.П. Лозенко // Фінанси України – 2018. - №5. – С. 34-37
23. Швець В.Я. Аналіз інвестиційного клімату в економіці України та шляхи його покращення /В.Я. Швець// Економічний нобелівський вісник. – 2019. - № 1 (7). – С. 502-508.
24. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
25. Інтернет-видання «Рейтинг» / Офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://rating.zone>
26. Офіційний сайт ЕВА. Індекс інвестиційної привабливості України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2018/02/>
27. Калюжна Н. Зовнішня торгівля України: методологія дослідження / Н. Калюжна// Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2018. - № 1. - С. 16–31.
28. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/AdBlue>
29. Офіційний сайт CrossChem [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://crosschem.com.ua/>

30. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://minfin.com.ua/2020/03/30/42684427/>